

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ КНЗ
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»
ВІДДІЛ ОСВІТИ ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ
ЗОЛОТОНІСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА "ЗОЛОТОНІСЬКИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ"
ЗОЛОТОНІСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ
ДО ПІДРУЧНИКА «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»
(автори Архипова В.П., Січкарь С.І., Шило С.Б.)

Методичний супровід навчальної діяльності вчителів
мовно-літературної галузі

9 клас

2026

УДК 376
Щ 56

Схвалено консультативно-методичною радою КУ
«Золотоніський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Золотоніської міської ради Черкаської області
(протокол № 4 від 26 лютого 2026 р)

Обласна творча група:

Віта ЩЕПЕТНА, учитель української мови та літератури Золотоніської гімназії ім. С. Д. Складенка Золотоніської міської ради Черкаської області.

Наталія АНТОНЮК, учитель української мови та літератури Соколівського опорного ліцею Жашківської міської ради Черкаської області

Надія БЛАЖКО, учитель української мови та літератури Благодатнівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів ім. Г. П. Берези Золотоніської міської ради Черкаської області;

Оксана ДРОБІДЬКО, учитель української мови та літератури Комунальний заклад «Золотоніський академічний «Імпульс»» Черкаської обласної ради;

Сергій КОВАЛЕНКО, учитель української мови та літератури Смілянської загальноосвітньої школи І-ІІІ №11 Смілянської міської ради Черкаської області; *Олена КУЗЬМІНСЬКА*, учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №1 Золотоніської міської ради Черкаської області; *Лілія НАЗАРКО*, учитель української мови та літератури Золотоніської гімназії ім. С. Д. Складенка Золотоніської міської ради Черкаської області;

Марія ПОЛЯКОВА, учитель української мови та літератури Деньківського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – заклад дошкільної освіти» Золотоніської міської ради Черкаської області;

Наталія РУДЬ, учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №1 Золотоніської міської ради Черкаської області;

Людмила ХМЕЛЯРЧУК, учитель української мови та літератури Смілянської загальноосвітньої школи І-ІІІ №11 Смілянської міської ради Черкаської області; *Ірина ШИТЦ*, учитель української мови та літератури Коробівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – заклад дошкільної освіти» Золотоніської міської ради Черкаської області.

Рецензенти:

Людмила ЮЩЕНКО, доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат філологічних наук;

Наталія СТРОКАНЬ, начальник відділу освіти Виконавчого комітету Золотоніської міської ради Черкаської області;

Тетяна КОЛОМИНСЬКА, учитель української мови та літератури Тальнівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. N2 Тальнівської міської ради Черкаської області; вища категорія, учитель – методист.

навчальної діяльності вчителів мовно-літературної галузі / [Щепетна В.Д., Антонюк Н., Блажко Н.І., Дробідько О.П., Коваленко С., Кузьмінська О.В., Назарко Л.С., Полякова М.Г., Рудь Н.О., Хмелярчук Л., Шитц І.П.]. – Золотоноша, 2026.– 273 с.

До посібника увійшли дидактичні матеріали відповідно до підручника з української літератури для 9 класу закладів загальної середньої освіти, розробленого авторським колективом Січкарь С., Архипова В., Шило С. Запропоновані завдання є потужним інструментом для педагогів, що прагнуть створити на своїх уроках атмосферу комфорту та ефективності, яка відповідатиме сучасним освітнім стандартам Нової української школи. Посібник містить різноманітні методичні розробки, дидактичні матеріали, завдання для контролю знань, а також рекомендації щодо використання інтерактивних методів навчання

Видання призначене для вчителів-словесників.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	9
КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ У 9 КЛАСІ.....	10
Урок №1 Вступ. Читацька компетентність.....	14
РОЗДІЛ І СЛОВО МИНУЛИХ ЛІТ.....	
ТЕМА «УКРАЇНСЬКА ДУША В НАРОДНИХ ПІСНЯХ І БАЛАДАХ».....	
Урок № 2 Народні родинно-побутові пісні. Види родинно-побутових пісень. Традиційна символіка й образи в піснях « <i>Місяць на небі, зіроньки сяють</i> », « <i>Цвіте терен, цвіте терен</i> », « <i>Ой під вишнею, під черешнею...</i> ».....	18
Урок № 3 Народні балади. Герої, мотиви, сюжети народних балад ...	24
ТЕМА «ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА».....	
Урок № 4 Писемна література Русі-України. Перекладна література, Біблія (загальний огляд).....	28
Урок № 5 Пам'ятки оригінальної літератури. Літописи як історико-художні твори.....	34
Урок № 6 «Повість минулих літ» – найдавніша пам'ятка літописання Русі України (фрагменти про князя Святослава та про вбивство князя Бориса за наказом його брата Святополка).....	37
Урок № 7 Образ князя Святослава як уособлення державного діяча, символ хоробрості. Возвеличення високої моральності князя Бориса й засудження аморального вчинку Святополка.....	39
Урок № 8 Володимир Мономах. «Повчання» («Грамотиця») (уривки на вибір). Родиний заповіт; монолог, звернений до всіх молодих людей.....	42
Урок № 9 Моральні заповіді князя нащадкам, настанови й застереження. Актуальність афористичних повчань.....	47
Урок № 10 «Слово про похід Ігорів». Давньоруська пам'ятка, перлина українського ліро-епосу. Історія створення та проблема авторства. Історико-літературний контекст пам'ятки, містичні мотиви, фольклорні елементи. 52	
Урок № 11 Образи руських князів – Ігоря, Всеволода, Святослава, поетичний образ Ярославни. Образи-символи у творі.....	56
Урок № 12 Романтико-поетичне змалювання воєнних баталій. Ідея єдності, патріотизму та вічна ідея людської волі й мудрості. Особливості композиції твору, оригінальність і висока художність.....	61
ТЕМА «СУЧАСНИКИ ПРО ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ»	
Урок № 13 Ліна Костенко. Поема-балада «Скіфська одіссея» (скорочено). Короткі відомості про письменницю. Зображення мандрівки грека-торговця Дніпром-Борисфеном із проєкціями в майбутнє. Україна в контексті світової цивілізації.....	63
Урок № 14 Тема. Проблема історичної пам'яті; міфи та реальність;	

відкриття нового; швидкоплинність людського життя. Часопростір у художньому творі.....	68
Урок № 15 Тема. Діагностувальна робота за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР 1).....	72
РОЗДІЛ II СВІТЛО КРІЗЬ ТЕМРЯВУ (ЛІТЕРАТУРА ХІХ СТОЛІТТЯ) ТЕМА «УКРАЇНСЬКИЙ КОЛОРИТ У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ».....	
Урок № 16 Григорій Квітка-Основ'яненко. Комедія «Сватання на Гончарівці». Короткі відомості про митця. Показ життя та побуту українського народу у творі.....	
Урок № 17 Засудження соціальної нерівності й уславлення палкого почуття кохання в комедії «Сватання на Гончарівці».....	78
Урок № 18 Образи твору. Звичай українського народу.....	81
Урок № 19 Микола Гоголь. Повість «Сорочинський ярмарок» (скорочено). Короткі відомості про митця. Зображення колоритної картини українського ярмарку як традиційного народного свята.....	84
Урок № 20 Розкриття сутнісних рис народного характеру, народної душі. Образи членів родини Солопія Черевика.....	87
Урок № 21 Проблематика повісті й народна мораль. Воля – як визначальна ознака українського соціуму. Народознавчі мотиви у творі.....	89
ТЕМА «НЕЗЛАМНЕ ПРАГНЕННЯ ДО ВОЛІ».....	92
Урок № 22 Тарас Шевченко. Відомості про митця. Заслання. Останні роки життя. Перепоховання в Україні.....	92
Урок № 23 Поезія «Готово! Парус розпустили». Прощання автора з Кос Аралом. Безпосередність і композиційна сміливість твору, викликані потребою найприродніше висловити психологічний стан ліричного героя.	96
Урок № 24 Поезія «Доля» (« <i>Ти не лукавила зо мною...</i> »). Автобіографічний філософський твір. Діалог із долею, ставлення людини до випробувань. Мотив чесності із самим собою, вірності обраному шляху попри труднощі. Чесність як запорука успіху.....	100
Урок № 25 Документальна література про Тараса Шевченка. Дмитро Чуб. «Живий Шевченко: невигадані оповіді» (оповіді «На крилах слави»),.....	103
Урок № 26 Марко Вовчок. Оповідання «Викуп». Короткі відомості про письменницю. Соціально-побутове оповідання про важке життя поневолених селян.....	107
Урок № 27 Образ кріпака Якова Харченка, його цілеспрямованість у пошуках щасливої долі. Прагнення волі як визначальна риса українського народу.....	111
Урок № 28 Діагностувальна робота за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Дослідження мовлення (ГР4), «Письмова взаємодія» (ГР3)	

.....	116
Урок № 29 Узагальнення та систематизація вивченого за I семестр.....	121
Урок № 30 Комплексна підсумкова робота (КПР) за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР1).....	126
Урок № 31 Комплексна підсумкова робота (КПР) за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Дослідження мовлення» (ГР4),.....	128
Урок № 32 Література рідного краю.....	130
РОЗДІЛ III НЕМАЄ ЧАСУ НА ПОРАЗКУ (ЛІТЕРАТУРА XX–XXI СТОЛІТЬ)	
ТЕМА «ВИКЛИКИ Й ВИПРОБУВАННЯ, ЩО ЗАГАРТОВУЮТЬ ДУХ»..	132
Урок № 33 Олександр Довженко «Воля до життя».....	132
Урок № 34 Образи стійких, нездоланих людей, їхня духовна й моральна сила.....	136
Урок № 35 Катерина Мотрич. Повість «Політ журавлів над нетолоченими травками» (скорочено). Короткі відомості про письменницю. Трагедія на Чорнобильській АЕС в художній літературі. Актуальність твору.....	139
УРОК № 36 Образ баби Насті, тісний зв'язок головної героїні з природою.	142
Урок № 37 Художні особливості твору, роль екскурсів у минуле.....	144
Урок № 38 Борис Гуменюк. Поезія «Стара шовковиця під Маріуполем». Короткі відомості про митця. Трагічні сторінки новітньої історії України	147
Урок № 39 «Виклики й випробування, що загартовують дух». Поезія в прозі «Соняшник». Контекст національних змагань українців за незалежність як основа розуміння змісту поезії.....	150
ТЕМА «У ПОШУКАХ СЕНСУ ЖИТТЯ».....	154
Урок № 40 Іван Драч. «Балада про соняшник». Короткі відомості про митця. Талант бачити красу в повсякденному житті.....	154
Урок № 41 Персоніфікація як засіб формування художніх образів, її значення в «Баладі про соняшник».....	157
Урок № 42 Олесь Гончар. Новела «На косі». Короткі відомості про митця. Осмилення сутності людського існування, призначення людини на землі, повноти й гармонії життя. Проблематика твору.....	160
Урок № 43 Тема: Образ головної героїні, її внутрішня окриленість, емоційні переживання та динамічні зміни в настрої (за новелою О. Гончара «На косі»)	163
Урок № 44 Діагностувальна робота з усної взаємодії (ГР 1). Світ символів	168
ТЕМА «СИЛА ТА ЩИРІСТЬ ПОЧУТТІВ».....	170

Урок № 45 Микола Сингаївський. Поезія «Чорнобривці». Пісня-пам'ять як спогад про батьківську оселю.....	170
Урок № 46 Сакральні символи загальнолюдських моральних цінностей у творі.....	175
Урок № 47 Борис Олійник. Поезія «Пісня про матір». Мотив щирої синівської любові до найріднішої людини, почуття обов'язку й відповідальності.....	181
Урок № 48 Образ жінки-матері у вірші.....	186
Урок № 49 Євген Гуцало. Етюд “Падають зірки” (Із «Повісті про осінь» збірка «Серпень, спалах любові»). Короткі відомості про письменника. Постать героя-оповідача, за баченням та сприйняттям якого розкриваються погляди на життя та справжні цінності.....	189
Урок № 50 Євген Гуцало. Новела «Весняний вечір» (збірка «Серпень, спалах любові»). Описи природи, що передані через відчуття, переживання оповідача.....	192
Урок № 51 Степан Процюк. Повість «Аргонавти» (скорочено). Короткі відомості про митця. Розповідь про випробування дружбою, труднощі й перемоги, злету й падіння.....	195
Урок № 52 Характеристика головних персонажів повісті. Розкриття щирості й сили почуттів героїв.....	199
Урок № 53 Проблематика твору та її значення для розуміння основної думки.....	202
Урок № 54 Лірика про кохання. Олена Теліга. «Розцвітають кущі ямину...». Глибокий ліризм та щирість почуттів у вірші.....	204
Урок № 55 Володимир Сосюра. «Мені ти приснилась давно». Образ ліричної героїні в поезії.....	210
Урок № 56 Василь Симоненко. «Дотліває холод мій у ватрі...». Яскравий та незабутній образ першого кохання у вірші	213
Урок № 57 Володимир Івасюк. «Я піду в далекі гори». Прагнення до щастя та пошук справжнього кохання як провідний мотив вірша.....	217
Урок № 58 Світлана Короненко. «Замовляння» («Говори про любов...»). Сила любові, що дарує радість, натхнення, гармонію.....	220
Урок № 59 Художні особливості лірики про кохання.....	223
Урок № 60 «Сила дружби й взаємодопомоги в сучасній прозі».....	225
Андрій Бачинський. Повість «140 децибелів тиші» (скорочено). Короткі відомості про митця. Проблема толерантного ставлення до людей з інвалідністю. Життєствердна ідея подолання самотності.....	225

Урок № 61 Образи головних героїв.....	229
Урок № 62 Уміння співпереживати, допомагати, відчуття підтримки як прояв емпатії.....	232
Урок № 63 Олександр Дерманський. Повість «Стонадцять халеп Остапа Квіточки». Короткі відомості про митця. Іронічне зображення перетину реального та фантастичного світу в повісті.....	236
Урок № 64 Колоритність головних персонажів твору.....	239
Урок № 65 Проблема лихослів'я, його причини й наслідки. Сила сказаного слова.....	244
Урок № 66 Діагностувальна робота за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Дослідження мовлення (ГР4), «Письмова взаємодія» (ГР3).....	247
Урок № 67 Узагальнення та систематизація вивченого за II семестр.....	253
Урок № 68 Комплексна підсумкова робота (КПР) за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР1).....	255
Урок № 69 Комплексна підсумкова робота (КПР) за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Письмова взаємодія» (ГР3), «Дослідження мовлення (ГР4).....	259
Урок № 70 Література рідного краю.....	263
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	272

Передмова

Українська література – це невичерпне джерело національної ідентичності та духовного збагачення. Вона є відображенням багатовікової історії, культури та ментальності українського народу, а також важливим інструментом формування морально-етичних цінностей молодого покоління. Вивчення літератури в школі сприяє розвитку критичного мислення, емоційного інтелекту, творчих здібностей та естетичного смаку учнів.

Запропонований методичний посібник розроблено на основі підручника «Українська література» для 9 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Архипова В.П., Січкара С.І., Шило С.Б.) за програмою О. В. Заболотного, який успішно пройшов апробацію в навчальних закладах України.

Головною метою цього посібника є надання вчителям практичних рекомендацій та матеріалів для ефективного проведення сучасних уроків української літератури у 9 класі. Він спрямований на допомогу в організації освітнього процесу з використанням компетентнісного та діяльнісного підходів, що передбачає формування не лише предметних знань, а й ключових компетентностей учнів та наскрізних ліній.

Матеріали розроблено з урахуванням сучасних освітніх тенденцій, зокрема принципів Нової української школи. Представлений посібник

містить різноманітні методичні розробки, дидактичні матеріали, завдання для контролю знань, а також рекомендації щодо використання інтерактивних методів навчання.

Особлива увага приділяється формуванню в учнів умінь аналізувати літературні твори, висловлювати власні думки, вести дискусії та працювати в команді, максимально реалізувати творчий потенціал учнівства. Запропоновані завдання спрямовані на розвиток критичного мислення, творчих здібностей та комунікативних навичок учнів.

Сподіваємося, що напрацювання учительства Золотоніської та Смілянської ТГ стануть надійним помічником для педагогів у їхній щоденній роботі та сприятимуть підвищенню якості викладання української літератури у 9 класі.

9

**ОРІЄНТОВНЕ
КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ
УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
У 9 КЛАСІ
на 2025 / 2026 навчальний рік
70 годин
(2 години на тиждень)**

До підручника «Українська література» підручник для 9 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Архипова В.П., Січкарь С.І., Шило С.Б.) (видавництво «Букрек», 2026 р.)

За Модельною навчальною програмою «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В., Слоновська О. В., Ярмольська І. В.), рекомендованою Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 01 грудня 2023 року № 1466).

№	Зміст програмового матеріалу	Дата	Примітка
I семестр			
ВСТУП			
1	Читацька компетентність. ТЛ: художній твір, аналіз художнього твору (повторення).		
Розділ 1 СЛОВО МИНУЛИХ ЛІТ			
Тема «Українська душа в народних піснях і баладах»			

2	Народні родинно-побутові пісні. Види родинно-побутових пісень. Традиційна символіка й образи в піснях « <i>Місяць на небі, зіроньки сяють</i> », « <i>Цвіте терен, цвіте терен</i> », « <i>Ой під вишнею, під черешнею...</i> ». ТЛ: родинно-побутова пісня; епітет, паралелізм, порівняння (повторення).		
3	Народні балади. Герої, мотиви, сюжети народних балад. Балада « <i>Ой летіла стріла</i> ». Мотив суму за загибим удовиним сином. Зозуля як символ горя, тужби. Роль художніх засобів у творі. ТЛ: балада (повторення).		
Тема «Давня українська література»			
4	Писемна література Русі-України. Перекладна література, Біблія (загальний огляд).		
5	Пам'ятки оригінальної літератури. Літописи як історико-художні твори.		
6	« Повість минулих літ » – найдавніша пам'ятка літописання Русі-України (фрагменти про князя Святослава та про вбивство князя Бориса за наказом його брата Святополка).		
7	Образ князя Святослава як уособлення державного діяча, символ хоробрості. Возвеличення високої моральності князя Бориса й засудження аморального вчинку Святополка. ТЛ: літопис (повторення).		
8	Володимир Мономах. «Повчання» («Грамотиця») (уривки на вибір учителя /учительки). Родинний заповіт; монолог, звернений до всіх молодих людей.		
9	Моральні заповіді князя нащадкам, настанови й застереження. Актуальність афористичних повчань. ТЛ: повчання.		
10	« Слово про похід Ігорів ». Давньоруська пам'ятка, перлина українського		

10

	ліро-епосу. Історія створення та проблема авторства. Історико-літературний контекст пам'ятки, містичні мотиви, фольклорні елементи. ТЛ: ліро-епічна поема.		
11	Образи руських князів – Ігоря, Всеволода, Святослава, поетичний образ Ярославни. Образи-символи у творі.		
12	Романтико-поетичне змалювання воєнних баталій. Ідея єдності, патріотизму та вічна ідея людської волі й мудрості. Особливості композиції твору, оригінальність і висока художність.		
Тема «Сучасники про історичне минуле»			
13	Ліна Костенко. Поема-балада «Скіфська одісея» (скорочено). Короткі відомості про письменницю. Зображення мандрівки грека торговця Дніпром-Борисфеном із проєкціями в майбутнє.		

	Україна в контексті світової цивілізації.		
14	Проблема історичної пам'яті; міфи та реальність; відкриття нового; швидкоплинність людського життя. Часопростір у художньому творі. ТЛ: <i>гумор, іронія (повторення); хронотон.</i>		
15	Діагностувальна робота за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР 1)		
Розділ 2 СВІТЛО КРІЗЬ ТЕМРЯВУ (Література XIX століття)			
Тема «Український колорит у художній літературі»			
16	Григорій Квітка-Основ'яненко. Комедія «Сватання на Гончарівці». Короткі відомості про митця. Показ життя та побуту українського народу у творі. ТЛ: <i>соціально-побутова комедія.</i>		
17	Засудження соціальної нерівності й уславлення палкого почуття кохання в комедії.		
18	Образи твору. Звичай українського народу.		
19	Микола Гоголь. Повість «Сорочинський ярмарок» (скорочено). Короткі відомості про митця. Зображення колоритної картини українського ярмарку як традиційного народного свята.		
20	Розкриття сутнісних рис народного характеру, народної душі. Образи членів родини Солопія Черевика.		
21	Проблематика повісті й народна мораль. Воля – як визначальна ознака українського соціуму. Народознавчі мотиви у творі.		
Тема «Незламне прагнення до волі»			
22	Тарас Шевченко. Відомості про митця. Заслання. Останні роки життя. Перепоховання в Україні.		
23	Поезія «Готово! Парус розпустили». Прощання автора з Кос-Аралом. Безпосередність і композиційна сміливість твору, викликані потребою найприродніше висловити психологічний стан ліричного героя.		
24	Поезія «Доля» («Ти не лукавила зо мною...»). Автобіографічний філософський твір. Діалог із долею, ставлення людини до випробувань. Мотив чесності із самим собою, вірності обраному шляху попри труднощі. Чесність як заповіт успіху.		
25	Документальна література про Тараса Шевченка. Дмитро Чуб. «Живий Шевченко: невігдані оповіді» (оповіді «На крилах слави», «Знову в Україні»). ТЛ: <i>документальна література (документалістика).</i>		
26	Марко Вовчок. Оповідання «Викуп». Короткі відомості про письменницю. Соціально-побутове оповідання про важке життя		

	поневолених селян.		
27	Образ кріпака Якова Харченка, його цілеспрямованість у пошуках щасливої долі. Прагнення волі як визначальна риса українського народу.		
28	Діагностувальна робота за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Дослідження мовлення (ГР4), «Письмова взаємодія» (ГР3)		
29	Узагальнення та систематизація вивченого за I семестр		
30	Комплексна підсумкова робота (КПР) за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР1)		
31	Комплексна підсумкова робота (КПР) за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Дослідження мовлення (ГР4), «Письмова взаємодія» (ГР3)		
32	Література рідного краю		
II семестр			
Розділ 3 НЕМАЄ ЧАСУ НА ПОРАЗКУ (Література XX–XXI століть)			
Тема «Виклики й випробування, що загартовують дух»			
33	Олександр Довженко. Оповідання «Воля до життя». Короткі відомості про митця. Зображення війни й людей на війні.		
34	Образи стійких, нездоланих людей, їхня духовна й моральна сила.		
35	Катерина Мотрич. Повість «Політ журавлів над нетолоченими травами» (скорочено). Короткі відомості про письменницю. Трагедія на Чорнобильській АЕС в художній літературі. Актуальність твору.		
36	Образ баби Насті, тісний зв'язок головної героїні з природою.		
37	Художні особливості твору, роль екскурсів у минуле.		
38	Борис Гуменюк. Поезія «Стара шовковиця під Маріуполем». Короткі відомості про митця. Трагічні сторінки новітньої історії України. ТЛ: мілітарна література (повторення)		
39	Поезія в прозі «Соняшник». Контекст національних змагань українців за незалежність як основа розуміння змісту поезії в прозі. ТЛ: поезія в прозі.		
Тема «У пошуках сенсу життя»			
40	Іван Драч. «Балада про соняшник». Короткі відомості про митця. Талант бачити красу в повсякденному житті.		

41	Персоніфікація як засіб формування художніх образів, її значення в «Баладі про соняшник». ТЛ: персоніфікація (повторення).		
42	Олесь Гончар. Новела «На косі». Короткі відомості про митця. Осмислення сутності людського існування, призначення людини на землі, повноти й гармонії життя. Проблематика твору.		
43	Образ головної героїні, її внутрішня окриленість, емоційні переживання та динамічні зміни в настрої.		
44	Діагностувальна робота за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР 1)		
Тема «Сила та щирість почуттів»			
45	Микола Сингаївський. Поезія «Чорнобривці». Пісня-пам'ять як спогад про батьківську оселю.		
46	Сакральні символи загальнолюдських моральних цінностей у творі.		
47	Борис Олійник. Поезія «Пісня про матір». Мотив щирої синівської любові до найріднішої людини, почуття обов'язку й відповідальності.		
48	Образ жінки-матері у вірші.		

49	Євген Гуцало. Етюд «Падають зірки» (із «Повісті про осінь», збірка «Серпень, спалах любові») Короткі відомості про письменника. Постать героя-оповідача, за баченням та сприйняттям якого розкриваються погляди на життя, на справжні цінності.		
50	Євген Гуцало. Новела «Весняний вечір» (збірка «Серпень, спалах любові»). Описи природи, що передані через відчуття, переживання, мислення оповідача. ТЛ: лірична проза.		
51	Степан Процюк. Повість «Аргонавти» (скорочено). Короткі відомості про митця. Розповідь про випробування дружбою, труднощі й перемоги, злету й падіння.		
52	Характеристика головних персонажів повісті. Розкриття щирості й сили почуттів героїв .		
53	Проблематика твору та її значення для розуміння основної думки.		
54	Лірика про кохання. Олена Теліга. «Розцвітають кущі ямину...». Глибокий ліризм та щирість почуттів у вірші. ТЛ: інтимна лірика (лірика про кохання).		
55	Володимир Сосюра. «Мені ти приснилась давно». Образ ліричної героїні в поезії.		
56	Василь Симоненко. «Дотліває холод мій у ватрі...». Яскравий та незабутній образ першого кохання у вірші.		

57	Володимир Івасюк. «Я піду в далекі гори». Прагнення до щастя та пошук справжнього кохання як провідний мотив вірша.		
58	Світлана Короненко. «Замовляння» («Говори про любов...»). Сила любові, що дарує радість, натхнення, гармонію.		
59	Художні особливості лірики про кохання.		
Тема «Сила дружби й взаємодопомоги в сучасній прозі»			
60	Андрій Бачинський. Повість «140 децибелів тиші» (скорочено). Короткі відомості про митця. Проблема толерантного ставлення до людей з інвалідністю. Життєствердна ідея подолання самотності.		
61	Образи головних героїв.		
62	Уміння співпереживати, допомагати, відчуття підтримки як прояв емпатії.		
63	Олександр Дерманський. Повість «Стонадцять халеп Остапа Квіточки». Короткі відомості про митця. Іронічне зображення перетину реального та фантастичного світу в повісті.		
64	Колоритність головних персонажів твору.		
65	Проблема лихослів'я, його причини й наслідки. Сила сказаного слова.		
66	Діагностувальна робота за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Дослідження мовлення (ГР4), «Письмова взаємодія» (ГР3)		
67	Узагальнення та систематизація вивченого за II семестр		
68	Комплексна підсумкова робота (КПР) за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР1)		
69	Комплексна підсумкова робота (КПР) за групами результатів «Робота з текстом» (ГР2), «Дослідження мовлення (ГР4), «Письмова взаємодія» (ГР3)		
70	Література рідного краю		

Урок №1

Вступ. Читацька компетентність

Мета. Формувати ключові компетентності:

Учень/учениця

володіє комплексом читацьких знань, умінь і навичок, які дають змогу свідомо здійснювати пошук книжок, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань і виявляються у процесі сформованості повноцінної навички читання, розуміння текстів різних жанрів, сформованості особистісних ціннісних суджень щодо прочитаного.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію в різних комунікативних ситуаціях, свідомо застосовує прийоми активного слухання навчальної інформації; відповідає на запитання за змістом почутого, акцентуючи увагу на важливих деталях; виявляє важливі деталі почутого повідомлення; коментує інформацію, сприйняту з одного чи кількох джерел.

Теорія літератури

Художній твір (повторення) – кінцевий результат і продукт творчої праці письменника, написаний за законами красного письма. Художні твори і складають художню літературу.

Аналіз художнього твору (повторення) — з'ясувати історію його написання, ідейно-тематичне спрямування, особливості жанру, композиції, сюжету, охарактеризувати образи.

План аналізу художнього твору (повторення)

1. Автор, назва твору.
2. Історія написання твору.
3. Життєва основа твору.
4. Жанр твору.
5. Тема та ідея твору.
6. Персонажі (позитивні, негативні), їх роль у розкритті ідеї твору.
7. Сюжет і композиція.
8. Роль позасюжетних елементів (описи, роздуми тощо).
9. Мова твору та окремих персонажів.
10. Позиція автора щодо зображуваних у творі подій.
11. Ваше ставлення до твору.

Який вид мистецтва вам найбільше до вподоби? Обґрунтуйте свій вибір.

Компетенція – особистісно - діяльнісний інтегрований результат взаємодії знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень учнів, що набувається у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета «Українська література».

Компетентність – уже сформована здатність застосовувати свої знання, навички, реалізація компетенції.

Читацька компетентність

оволодінні учнями
сукупністю знань,
умінь, навичок,
ціннісних ставлень;

орієнтування у колі
дитячого читання;

усвідомлене
сприйняття змісту
текстів різних видів;

опрацювання різних
джерел друкованої
продукції;

Складові читацької компетентності

**Мовленнєва
Літературознача**

Бібліотечно – бібліографічна Емоційно – ціннісна Літературно – творча

Назвіть 7 причин, чому потрібно читати книжки

Відповідь:

1. Поліпшує роботу мозку.
2. Підвищує рівень креативності.
3. Розвиває гнучкість мислення.
4. Читання підвищує рівень емпатії.
5. Збільшує тривалість життя.
6. Сприяє профілактиці старечої деменції.

Установіть відповідність «Читацька компетентність»

Зображення	Значення / асоціація
1.	Початок формування читацької навички з дитинства

2. 	Розуміння прочитаного, осмислення
--	--

3.	Оволодіння технікою читання, літерами
4.	Усвідомлення, інтерпретація, нові ідеї
5.	Обговорення прочитаного, комунікація
6.	Процес читання — головний символ
7.	Розширення світогляду через читання
8.	Емоційна реакція на текст

Ключові слова: дитина з книгою, абетка, відкрита книга, хмара думок, емоції, лампочка, люди в розмові, глобус.

Гра «Збери скельце»

Пропонуємо зібрати розбите скельце: зліва і справа розташовані частини речення. Будь ласка, поєднайте їх стрілочками та утворіть висловлювання про значення книги.

Читання – це одне з

джерел, та ніяк не всі вміють читати.

Читають усі, вона перестає мислити.

Коли людина

перестає читати, мислення та розумового розвитку.

РОЗДІЛ І
СЛОВО МИНУЛИХ ЛІТ
ТЕМА «УКРАЇНСЬКА ДУША В НАРОДНИХ ПІСНЯХ І БАЛАДАХ»
Урок № 2

Народні родинно-побутові пісні. Види родинно-побутових пісень.
Традиційна символіка й образи в піснях «Місяць на небі, зіроньки сяють», «Цвіте терен, цвіте терен», «Ой під вишнею, під черешнею...»

Мета. Формувати ключові компетентності:

учень/учениця:

висловлює власні міркування про особливості родинно-побутових пісень; аналізує символіку пісень; розуміє значення і роль народних пісень; коментує власне розуміння змісту творів.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

відповідає на запитання за змістом почутого художнього тексту, акцентуючи увагу на художніх деталях; обговорює жанрову-родову належність художнього тексту, тематичні та загальні естетичні особливості; окреслює тематику тексту для подальшої інтерпретації; комунікує, визнаючи право на існування іншої думки з дотриманням принципів етики спілкування.

ТЛ: родинно-побутова пісня; епітет, паралелізм, порівняння (повторення).

Теорія літератури

Родинно-побутові пісні - ліричні поетично-музичні твори, що відображають почуття, переживання особистості, пов'язані з її особистим життям, з її родиною, стосунками в сім'ї.

Родинно-побутові пісні поділяються на групи:

- пісні про кохання
- пісні про сімейне життя
- пісні про трагічні сімейні обставини (вдовині, сирітські) - колискові
- жартівливі

Спробуйте розгадати кросворд та вкажіть, ознаки чого приховані у ньому.

						у		н	і	с	т	ь
т								н	і	с	т	ь
в								н	і	с	т	ь
к								н	і	с	т	ь

Складаємо асоціативне гроно

З чим у вас асоціюється слово «кохання»?

Складіть асоціативне гроно

Ознаки родинно-побутових пісень про кохання

- форма монологу, рідше – діалогу
- образи-символи
- сталі епітети
- порівняння
- зменшено-пестливі форми
- художній паралелізм

**Прослухайте пісню «Місяць на небі, зіроньки сяють»
та виконайте диктант «Так - ні»**

ДИКТАНТ «ТАК – НІ»

- 1.Пісня починається романтичним пейзажем...
- 2.Пісню співають закохані хлопець і дівчина...
- 3.Серце дівчини завмирало,коли вона чула цю пісню...
- 4.Закохані розлучилися навіки...

5.Вік хлопцю вкоротили очі дівчини...

6.Дівчина пливла в човні...

7. Човен символізує розлуку закоханих...
8. Провідний мотив пісні – торжество кохання, незважаючи на розлуку закоханих...
9. Науковці вважають, що ця пісня літературного походження, хоч автор невідомий...
10. «Темні, як нічка, ясні, як день» – це порівняння...
11. У рядку «Пісня та мила, пісня та люба» є метафори...
12. Пісня дуже популярна й у наш час...

Опрацювати інформацію на сайті «Світ літератури» та складіть план конспекту на тему «Родинно-побутові пісні»

«Цвіте терен, цвіте терен»

Коло думок

- *Які емоції викликала у вас ця пісня?*
- *Хто, на вашу думку, був її виконавцем? Чому?*
- *Від чого страждає героїня пісні?*
- *Чим можна зарадити дівчині?*
- *Як вона сприйняла зраду коханого?*
- *Як ви вважаєте, чому пісня має таку назву?*
- *Що символізує собою терен?*
- *Чи можна провести паралелі між цвітінням терену та почуттями дівчини?*

Цікаво знати

Терен є символічною рослиною, в народному фольклорі і в літературі - це символ страждання та перешкод. Є і ті, хто відноситься до цієї рослини з боязкістю, мабуть, це пов'язано з тим, що саме терновий вінок римляни наділи на голову Ісуса Христа, присудивши його до смертної кари.

ДИКТАНТ «ЗАПИТАННЯ - ВІДПОВІДЬ»

1. Хто не знає горя?
2. Хто зазнав горя?
3. Як страждає дівчина?
4. Чому дівчина журиться?
5. Де дівчина виглядала милого?
6. Що символізує терен?
7. Який ще образ-символ є в пісні? Що він символізує?
8. Як називається паралельне зображення явищ природи й почуттів людини?

- 9.Що підсилює драматизм у пісні? У яких рядках це зображено? 10.Яка роль пестливих слів у пісні?
- 11.Чи популярна ця пісня нині?
- 12.Чи актуальним зараз є мотив пісні? Чому?

Гра «Хто швидше»

Прослухати пісню «Ой, під вишнею, під черешнею»:

- виписати метафори («*очі не дрімали*»)
- виписати художній паралелізм (*терен – страждання*) - виписати слова зменшено-пестливої форми («*вечероньки*»; «*нічки*»; «*кріселечко*»; «*віконця*»; «*миленький*»)(*прослухати пісню по кліку на картинку*)

Цікаво знати

Коло думок

- Чи могла ця пісня бути написана у XVII- XVIII?
- Що ви знаєте про життя українців того часу, зокрема, сімейні стосунки? - Якими постають герої твору?
- Чи можна сказати, що їхній шлюб нерівний?
- Які слова твору на це вказують?
- А чи є проблема нерівних шлюбів актуальною у наш час?

- Як ви вважаєте, які мотиви нерівних шлюбів тоді і зараз?

Перевірте свої знання Тести. Родинно-побутові пісні

1. Родинно-побутові пісні – це пісні, у яких описано:
А) переживання особистого характеру, сімейні події, обставини;
Б) реальних історичних персонажів
В) життя та побут певних соціальних груп
Г) проблеми, пов'язані з історичними обставинами
2. До родинно-побутових пісень НЕ належать:
А) пісні про кохання
Б) колискові пісні
В) солдатські пісні
Г) жартівливі пісні
3. Пісня «Цвіте терен, цвіте терен» належить до групи:
А) пісні про кохання;
Б) пісні про родинне життя;
В) пісні про трагічні сімейні обставини;
Г) жартівливі пісні
4. У пісні «Цвіте терен, цвіте терен» звучить мотив:
А) торжества кохання;
Б) вірності і пристрасті;
В) розлуки, зневаженого кохання;
Г) життя без кохання;
5. Терен у пісні «Цвіте терен, цвіте терен» виступає символом:
А) скорботи;
Б) страждань;

- В) вірності;*
- Г) зради*

22

6. Літературний прийом, який заключається у паралельному зображенні явищ природи та почуттів, має назву:

- А) порівняння;*
- Б) антитеза;*
- В) літературний паралелізм;***
- Г) художній паралелізм.*

7. Яка з пісень побудована на діалозі двох закоханих?

- А) «Місяць на небі, зіроньки сяють»;*
- Б) «Цвіте терен, цвіте терен»;*
- В) «Сонце низенько, вечір близенько»;*
- Г) «Ой під вишнею, під черешнею».***

8. Яка проблема порушена у пісні «Ой під вишнею, під черешнею»?

- А) вірності та зради;*
- Б) батьків та дітей;*
- В) нерівного шлюбу;***
- Г) раннього шлюбу.*

9. Авторство якої пісні приписували Іванові Котляревському, хоча він її лише опрацював, ввівши до п'єси «Наталка-Полтавка»?

- А) «Місяць на небі, зіроньки сяють»;*
- Б) «Цвіте терен, цвіте терен»;***
- В) «Сонце низенько, вечір близенько»;*
- Г) «Ой під вишнею, під черешнею».*

Урок №3

Народні балади. Герої, мотиви, сюжети народних балад. Балада «Ой летіла стріла». Мотив суму за загиблим удовиним сином. Зозуля як символ горя, тужби. Роль художніх засобів у творі

Мета. Формувати ключові компетентності:

учень/учениця:

висловлює власні міркування про тематичні та стильові особливості народних балад; аналізує символіку балад; розуміє значення і роль народних балад; коментує власне розуміння змісту творів.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

розуміє ідейно-художній зміст народної балади «Ой летіла стріла», особливості композиції; розкриває образи-символи, художні засоби твору; усвідомлює значення і функції народної думи в житті українського народу.

**ТЛ: народна
балада**

Теорія літератури

Балада – це жанр ліро-епічної поезії фантастичного, історико-героїчного або соціально-побутового змісту з драматичним сюжетом.

Особливості балад

Мелодійність, віршована мова

Наявність сюжету

Трагізм та драматизм

Головні герої –переважно звичайні люди

*Реалістичність
люди*

Наявність метаморфоз

Дидактичність

Метаморфоза– це перенесення однієї форми образу на інший.

24

Визначити тематику народних балад за поданими малюнками

Відповідь: 1 – історичні, 2 – соціально-побутові, 3 – родинно-побутові, 4 – міфологічні

- Чи можна сказати, що цей твір є ліро-епічним? Доведіть
- Як ви вважаєте, чи є сюжет балади реалістичним? Чому?
- Як ви вважаєте, чому матір, сестра і миленька зображені у формі зозуль?
- Чому їх три?
- Як називається прийом, використаний у творі
- Які художні засоби, використано ще у творі?
- Яка роль гіперболи у творі?
- Хто сумує найбільше? Чому?

Цікаво знати

Образ зозулі є символічним, оскільки тільки зозуля «уміє вічно тужити», як і матір. У баладі йдеться про загибель удовиноного сина, адже в українському фольклорі це найтрагічніший образ, тому й емоційне напруження максимальне.

25

АКРОДИКАНТ

З перших літер правильних відповідей ви зможете утворити назву однієї з ознак балади

- 1.Зозуля,що сіла в головоньках,то рідна...
- 2.До якого художнього засобу належать вирази: «синього моря», «земля сухенька», «вдовинім полі»?...
- 3.Яку ознаку,притаманну казкам,використано у творі?...
- 4.Друга літера в назві предмета,яким били дівчину у понеділок...
- 5.Земля сухенька там,де плаче...
- 6.До кульмінації твору належить.....матір'ю, сестрою й миленькою вбитого стрілою вдовиного сина.
- 7.Що сталося з Дунаєм там,де матінка плаче?...
- 8.Які елементи,використані у творі,є ознакою балади?...
- 9.Яку підсилювальну частку використано у назві твору?...
- 10.В яких образах зображено матір, сестру й миленьку?...
11. Повтори на початку рядків «Де плаче...Там...», «Поки...» – це ...

Відповідь: 1.Матінка. 2.Епітети. 3.Трикрatність. 4.Нагайка. 5.Миленька. 6.Оплакування. 7.Розлився. 8. Фантастичні. 9.Ой. 10.Зозулі. 11.Анафора (метаморфоза)

Філворд «Народні балади»

Завдання: розгадати філворд та знайти зашифровані слова

Ц	Д	П	О	Р	І	В	Н	Я	Н	Н	Я	Ф	Р	А
А	М		Ф	О	Л	Ь	К	Л	О	Р	Ї	І	Л	Й

О	П	А	В	Ш		І	С	Я	Ц	Ь	У	З	Е	Я
Р		Є Н Т		А		Ц	С		М	З	Ю		Г	Е
	В А Р		І	А		Т И В		Н	І	С	Т	Ь	Н	А
	К			Н		Н Я П		С	Ь	В	Ш		Ц	Я
	В			И	Т		С			О	Л	І	К	А
	У			В		О	З	Я	Л	Г	В	Г	В	Т
	Е			О	Н	І	М		І	С	Т	Ь	И	У
Б	К		П	А		Р А Л		Е	Л	І	З		М Ш К	
	А			Б		Ц О Й		С	Г	В	А	Т	Н	Х
	Л И С		І	М	Р		Е		Ї	М	Ч	Б		Ж
	А В Т		Е	Р		Н	Г	А	С	П	І	С	Н	Я
	Д Ч Д		І	З	О	З	У	Л		Ю	Р	П	Я	С
	А			Е		И		Р	Ф	О	З	А	Т	

Інтерактивна вправа ""Даймонд"

Це віршована форма з семи рядків, перша і остання з яких, - поняття з протилежним значенням (іменники-антоніми).

Складається за схемою: 1-ий рядок - тема (1 іменник); 2 -ий рядок - означення (2 прикметника); 3-ій рядок - дія (3 дієслова); 4-ий рядок - асоціації (4 іменника); 5-ий рядок - дія (3 дієслова); 6-ий рядок - означення (2

прикметника); 7-ий рядок - тема (1 іменник)

*Кохання
Вічне, чисте
Обнімає, надихає, єднає
Щастя, довіра, ніжність, турбота
Ранить, розлучає, вбиває
Невірність, обман
Зрада*

Завдання на відповідність

27

ТЕМА «ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»

Урок №4

**Писемна література Русі-України. Перекладна література,
Біблія (загальний огляд)**

Мета. Формувати ключові компетентності:

учень/учениця:

самостійно опрацьовує інформацію про розвиток української середньовічної

літератури XI–XV ст, аналізує та узагальнює її; формулює власну думку, використовує необхідну інформацію з різних джерел; усвідомлює значення Біблії в духовному житті українського народу.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

характеризує Біблію як Святе Письмо, звертаючи увагу на збірки літературних пам'яток, роль біблійних книг у давній Україні; читає та аналізує біблійні легенди з книги Буття, визначає їх спрямування, роль, образи-символи.

Рубрика «Пригадаймо разом»

- ☐ *Що вам відомо про релігію Київської Русі?*
- ☐ *Яке відношення до прийняття християнства мали княгиня Ольга, князь Святослав, князь Володимир?*
- ☐ *Коли та за яких умов відбулося хрещення Русі-України?*

Література Київської Русі

За походженням літературу Київської Русі можна поділити на:

Перекладну Оригінальну

- біблійні тексти - літописи - апокрифи - ораторська проза - життя святих - народна література

Відповідь: *«Новий Заповіт є величезною книгою тепер і в майбутньому для всього світу».* Чарлз Дікенс

Пошукова робота в групах
Опрацюйте подані матеріали

<https://youtu.be/DnYFTLpXzNc?si=xz3jYT4-Io7yiRii>

Дайте відповіді на наступні питання:

- Чому Біблію називають "книгою книг"?
- Якою мовою писали Біблію?
- Скільки авторів налічує Біблія?
- З яких частин складається Біблія?

- До якої частини Біблії належить історія про Адама та Єву? - До якої частини Біблії належить історія про життя та діяння Ісуса Христа?
- З яких частин складається Старий Заповіт?
- Що вам відомо про переклади Біблії українською мовою?

ВАВИЛОНСЬКА ВЕЖА ВИБІРКОВИЙ ДИКТАНТ

Із двох запропонованих тверджень оберіть одне, яке є правильним

1. Твір «Вавилонська вежа – це легенда чи міф?
2. Він міститься у Старому чи Новому Заповіті?
3. Події відбуваються до потопу чи після?
4. У творі розкрито один мотив чи два?
5. У творі порушено одну чи кілька проблем?
6. Люди вирішили збудувати високу вежу, щоб вона була окрасою міста чи щоб лишити пам'ять про себе довіку?
7. До будівництва вежі люди розмовляли різними мовами чи однією?
8. Бог не захотів, щоб люди будували високу вежу до неба тому, що вона могла б завалитися, чи тому, що на небі жив він сам?
9. Бог наслав на людей бурю чи зливу?
10. Вежу зруйнував вітер, чи вона сама розвалилася?
11. Уламки цегли від Вавилонської вежі можна чи не можна знайти й досі?
12. У творі Бог Ягве прославляється за мудрість чи осуджується за заздрість?

Встановити відповідність між зображенням і фразеологізмом, пояснити значення відповідних фразеологізмів

1	«Вавилонська вежа»
2	«Кара Божя»

3	«Неопалима купина» В
· ... 1 · ·4	· 1 · «Земля обітована» · Г
· ... 1 · · 5	· 1 · «Манна небесна» · Д

·
...
1
Відповідь: **«вавилонська вежа»** – «справа, яку ніколи не буде завершено»;
1
·
«кара Божя» – велике горе, нещастя; **«неопалима купина»** – стійкість
·
·
«земля обітована» – благодатний край, де панує
·
достаток; **«манна небесна»** – те, що дається легко, без зусиль.

Побудуйте фрейм-структуру мотивів, дій, результатів та їх наслідків молодшого сина у «Притчі про блудного сина»

<i>Дія</i>	<i>Мотив</i>	<i>Результат дії</i>	<i>Наслідки</i>
<i>Забирає спадок у батька</i>	<i>хотів незалежності та самостійності</i>	<i>покидає оселю батька, починає самостійне життя</i>	<i>марнотратство</i>
<i>Веде розгульний спосіб життя</i>	<i>прагнув відпочити, побачити світ, скуштувати «солодкого»</i>	<i>став господарем долі, побачив світ, розтратив</i>	<i>голод, скрута</i>

	<i>життя</i>	<i>майно</i>	
<i>Працює свинопасом</i>	<i>відчув голод, приниження. невдоволення собою</i>	<i>розчарування, відчай, туга</i>	<i>каяття</i>

31

<i>Розкаявся</i>	<i>не бачив виходу із ситуації</i>	<i>усвідомив провину перед батьком, відчув себе негідним сином</i>	<i>повернення до батька</i>
<i>Повернувся до батька</i>	<i>відчуття безпеки, намір не робити подібних поми помилок</i>	<i>полегшення</i>	<i>вихід зі скрутного становища</i>

Коло думок

- ☐ Чого можна навчитися з дій молодшого сина у «Притчі про блудного сина»?
- ☐ Як його повернення сприйняв батько?
- ☐ Чому він простив його?
- ☐ А як його повернення сприйняв старший син?
- ☐ Як ви розумієте слова «...був мертвий і ожив»?
- ☐ Як ви вважаєте, чого мала навчити ця притча?
- ☐ Які проблеми у ній порушено?
- ☐ Яка з них, на вашу думку, є основною?
- ☐ Чи є у притчі алегоричні образи? Які саме?

Встановіть відповідність Крилаті біблійні вислови

<i>1. Що є істина?</i>	<i>А. Формула скептицизму</i>
<i>2. Око за око, зуб за зуб</i>	<i>Б. Формула помсти</i>
<i>3. Маслинова гілка.</i>	<i>В. Символ миру</i>
<i>4. Тридцять срібників.</i>	<i>Г. Символ зради</i>

5. <i>Хто не зі мною, той проти мене.</i>	5. <i>Формула єднання</i>
---	---------------------------

ЩОДЕНЬ

Як мати хороші стосунки з іншими.

ДЕЯКІ ПОРАДИ З БІБЛІЇ НА

«Усе, що хочете, аби робили вам люди, те робіть їм і ви» (Матвія 7:12).

Як долати стрес. *«Ніколи не тривожтесь про завтра, бо завтрашній день принесе свої тривоги» (Матвія 6:34).
(Ефесян 5:33).*

Як мати щасливу сім'ю.

*«Кожен з вас має любити свою дружину «**Хмара слів**» так, як самого себе, а дружина має глибоко поважати свого чоловіка»*

Запишіть із хмари слів фразу Чарлза Дікенса

Урок №5

Пам'ятки оригінальної літератури. Літописи як історико-художні твори.

Мета. Формувати ключові компетентності:

учень/учениця:

самостійно опрацьовує інформацію про розвиток оригінальної літератури княжої Русі-України, аналізує та узагальнює її; формулює власну думку, використовує необхідну інформацію з різних джерел; усвідомлює значення літописів в історичному житті українського народу.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

характеризує літописи, визначає їх жанрову різноманітність; читає та аналізує літописи, визначає їх спрямування, роль.

Теорія літератури

Літопис - це назва історичного матеріалу, записаного в хронологічній послідовності за роками («літами»).

Опрацювати ментальну карту «Золоте слово. Оригінальна література княжої Русі-України» та таблицю «Основні жанри оригінальної

Основні жанри оригінальної літератури

Жанр	Визначення	Приклади
Літописи	історико-художні хроніки подій	«Повість минулих літ»
Житія (агіографія)	описи життя святих	«Києво-Печерський патерик»
Повчання	дидактичні поради нащадкам	«Повчання дітям»
Слова	ораторські промови та урочисте красномовство	«Слово про закон і благодать»

Перевірте свої знання

Тести . Оригінальна література княжої Русі-України

1. Як називався жанр, у якому в хронологічному порядку записували події, а також фрагменти міфів, житія святих, легенд?

- А) літопис;
- Б) послання;
- В) повість;
- Г) сказання.

2. У літописах розповідь велася за:

- А) за подіями;
- Б) за періодами правління князів;
- В) *за роками*;
- Г) хаотично.

3. Ким і де створювалися літописи?

- А) *ченцями при монастирях*;
- Б) писарями при воєводах;
- В) дяками при церквах;
- Г) боярами при князях.

4. У чому полягає цінність літописів?

- А) допомагають отримати уявлення про політичне, релігійне життя нашого народу;
- Б) уміщували цінні історичні документи;
- В) не мають ніякої цінності;
- Г) є джерелом для творчості письменників;

Д) є важливими історичними та літературними пам'ятками. **5. Про те, звідки пішла руська земля, і хто в ній почав спершу княжити, оповідає:**

- А) «Слово про похід Ігорів»;
- Б) «Києво-Печерський патерик»;
- В) «Повчання дітям» Володимира Мономаха;
- Г) «*Повість минулих літ*».

35

6. Хто був упорядником "Повісті минулих літ"?

- А) Полікарп;
- Б) Володимир Мономах;
- В) *Нестор Літописець*;
- Г) Ярослав Мудрий.

7. Життєпис і повчання святих отців Церкви, збірник оповідань про життя християнських святих отців - це:

- А) літопис;
- Б) проповідь;
- В) *патерик*;
- Г) ходіння.

8. Що покладено в основу "Києво-Печерського патерика"?

- А) *листування Симона і Полікарпа*;
- Б) листування Ярослава Мудрого і Володимира Мономаха;
- В) події походу князя Ігоря;
- Г) боротьба з половцями Володимира Мономаха.

9. "Києво-Печерський патерик" був створений у:

- А) XII ст.;
- Б) XI ст.
- В) IX ст.
- Г) *XIII ст.*

10. "Києво-Печерський патерик" містить розповіді про:

- А) по перші слов'янські племена;

- Б) життя й духовні подвиги ченців;
- В) битви князів з ворогами
- Г) про заснування Київської держави.

Створити сенкан до слова «літопис»

1. Літопис
2. Давній, правдивий
3. Розповідає, описує, зберігає
4. Важливе свідчення
минулих часів
5. Пам'ятка

36

Урок №6

**«Повість минулих літ» – найдавніша пам'ятка літописання Русі-України
(фрагменти про князя Святослава та про вбивство князя Бориса за
наказом його брата Святополка)**

Мета. Формувати ключові компетентності:
учень/учениця:

вдумливо читає важливі епізоди твору, коментує їх; самостійно опрацьовує інформацію про створення пам'ятки, аналізує та узагальнює її; формулює власну думку, використовує необхідну інформацію з різних джерел; усвідомлює значення літопису «Повість минулих літ» в історичному житті українського народу.

Формувати предметні компетентності:
учень/учениця:

діляться власними думками, спостереженнями з приводу давньої української літератури та її впливу на подальший розвиток літератури; удосконалює вміння робити власні висновки й узагальнення.

Групування «Літописи»

Відповідь: «історія та час»: минуле – події, що відбулися, хронологія – послідовність років; середньовіччя – основний період створення літописів; «процес та предмети»: пергамент - матеріал, на якому писали, перо(гусяче) – інструмент, яким писали;
«творці»: Нестор Літописець, чернець;
«конкретні твори»: «Повість минулих літ», Київський літопис, козацькі літописи.

Опрацювати інформацію на сайті «Світ літератури», складіть план конспекту «Повість минулих літ»

37

ПОВІСТЬ МИНУЛИХ ЛІТ ДИКТАНТ «ПРАВДА ЧИ ФЕЙК»

- 1.«Повість минулих літ» -це перший літопис, який дійшов до нас... 2.Його упорядкував Нестор Літописець...
- 3.Нестор Літописець,очевидно,походив з бідної родини... 4.Він потрапив до Печерського монастиря ще з дитячих років... 5.У літописі розповідається про початок створення Київської держави та перших князів...
- 6.На воротах Царгорода свій щит прибив князь Святослав... 7.Вислів «Іду на ви!» належить князю Володимирі Мономаху... 8.Любив книги й зібрав велику бібліотеку князь Ярослав Мудрий...
- 9.Помстилася древлянам за загибель свого чоловіка княгиня Ольга ...
- 10.У літописі розповідається про події від початку світу до 15 ст. ...
- 11.Пам'ятку ще називають «Початковим літописом»... 12. Оригінал літопису не зберігся...

Урок №7

Образ князя Святослава як уособлення державного діяча, символ хоробрості. Возвеличення високої моральності князя Бориса й засудження аморального вчинку Святополка

Мета. Формувати ключові компетентності:

учень/учениця:

самостійно опрацьовує інформацію, аналізує та узагальнює її; формулює власну думку, використовує необхідну інформацію у різних джерел; усвідомлює значення літопису в історичній пам'яті та культурній спадщині. вдумливо читає фрагменти твору, коментує їх.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

уміє аналізувати текст літопису, образів князя Святослава, Бориса та його брата Святополка; розуміє особливості зображення історичних осіб у давній літературі та роль їх у тогочасному суспільстві.

Теорія літератури

Літопис – це жанр історично-мемуарної прози, у якому в хронологічному порядку, порічно записували події, а також фрагменти міфів, житій святих,

легенд, ораторської прози, дружинного епосу (повторення).

Коло думок

- ☐ Як прочитаний фрагмент із літопису про князя Святослава характеризує його?
- ☐ Що ви дізналися з тексту документа про зовнішньополітичну діяльність князя Святослава?
- ☐ Чому український історик М. Грушевський називав Святослава «першим запорожцем на Київському столі»?

39

Розташувати події літопису відповідно до хронологічної послідовності:

1. Святополк посилає підступну звістку до Гліба, нібито батько Володимир важко хворий і кличе його.
2. Борис за наказом батька, великого князя Володимира, вирушає з військом проти печенігів.
3. Помирає князь Володимир Святославич. Святополк Окаянний захоплює київський престол.
4. За наказом Святополка Гліба наздоганяють посланці. Кухар Гліба на ім'я Торчин, за наказом убивць, зарізав юного князя ножом.
5. Борис відмовляється йти проти брата Святополка. Вночі підіслані Святополком вбивці (путивляни) пронизують Бориса списами у його наметі під час молитви.
6. Тіла обох братів переносять до Вишгорода і ховають разом у церкві святого Василя.
7. Після тривалої міжусобної війни Ярослав Мудрий остаточно перемагає Святополка на річці Альта — на тому самому місці, де загинув Борис

2	3	5	1	4	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Діаграма Венна

Скласти діаграму Венна «Спільне і відмінне між князями Бориса і Гліба з їх братом Святополком

40

Сучасний контекст

- ☐ Поміркуйте, чи можна дати однозначну оцінку діяльності князя Святослава. Свою відповідь аргументуйте. Дайте власну оцінку діяльності князя.

☐ Чи

актуальні проблеми, підняті Нестором Літописцем у «Повісті минулих літ» у середньовіччі, у сучасному житті?

Заповнити «Паспорт твору»

Назва твору «Повість минулих літ»

Автор

Жанр

Напрямок

Тема

Головна думка

Прослухати фрагмент літопису «Повість минулих літ» про вбивство князя Бориса та Гліба за наказом їхнього брата Святополка (за посиланням)

<https://www.youtube.com/watch?v=LE0lUfO5dIc>

41

Урок №8

**Володимир Мономах. «Повчання» («Грамотиця») (уривки на вибір).
Родиний заповіт; монолог, звернений до всіх
молодих людей.**

Мета. Формувати ключові компетентності:
учень/учениця:

вдумливо зміст «Повчання» Володимира Мономаха, коментує його; самостійно опрацьовує інформацію про життя і діяльність великого князя, аналізує та узагальнює її; формулює власну думку, використовує необхідну інформацію з різних джерел; усвідомлює значення «Повчання» в культурному і духовному житті українського народу.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

діляться власними думками, спостереженнями з приводу давньої української літератури та її впливу на подальший розвиток літератури; удосконалює вміння робити власні висновки й узагальнення.

Теорія літератури

Повчання – це жанр давньої християнської літератури, до складу якого входить урочиста чи повчальна проповідь (слово) і дещо вільне за формою звернення (бесіда) до читачів.

Цікаво знати

- ☐ Володимир Мономах був Ярославу Мудрому онуком.
- ☐ По материнській лінії князь вів свій рід від візантійських імператорів Мономахів.
- ☐ При хрещенні він прийняв ім'я Василь. Правда, історія все одно запам'ятала його, як Володимира.
- ☐ Молодий князь навчався в Англії, в університеті Оксфорда, який є одним з найдавніших у світі.
- ☐ У молодості Мономах очолював дружину свого батька, борючись проти чехів і половців. Ходити в походи він почав, коли йому виповнилося 12 років.

Припинення

Підвищення
міжусобиць
Настання
авторитету Русі

Мономах

«Послання
дітям»
мирного життя

Зростання
військової та
економічної міцності
Володимир

Написання
постанови

Посилення
централізації влади

Про «Повчання дітям» Володимира Мономаха

«Повчання дітям» Володимира Мономаха – визначна пам'ятка літератури Київської Русі, що збереглася в Лаврентіївському списку «Повісті минулих літ».

Мономах ділиться власними поглядами на життя, роздумами про християнську мораль, важливість освіти та необхідність дотримання обов'язків перед ближніми.

У «Повчанні дітям» князь Володимир створює ідеальний образ правителя, який дбає про свою державу і народ, дотримується християнських чеснот та моральних принципів, робить усе можливе в ім'я збереження й зміцнення рідної землі.

Особливості композиції:

Дидактична частина
Автобіографічна
частина

Вступна частина

засвідчує своє авторство до Святого Письма, про походи та пригоди твору, написаного не тільки наголошуючи на важливості князя, які ілюструють для власних дітей, а й для молитви і добрих справ, його поради та інших читачів як порада розповідає про правила настанови в практичній діяльності поведінки у різних життєвих ситуаціях

Світ цінностей у «Повчанні дітям»

глибоке розуміння
християнської моралі
та норм правил
поведінки в
суспільстві

заклик до

любов до Батьківщини,
гуманне ставлення до людей, застереження
правдивість і чесність.

увага на

працелюбності та
активного життя

нащадків від лінощів

необхідності любові
до ближнього

Вправа «Ланцюг асоціацій»

Складіть асоціативний ряд до слова «Мономах»

М - милосердя
О - обов'язок
Н - навчання
О - обережність
М - мужність
А - активність
Х - хоробрість

Працюємо з тестом

Установіть відповідність між висловлюваннями
Володимира Мономаха і їх тлумаченням

Головна думка князя – людина має жити праведно, не чинити зла і	«Що вмієте добре – того не забувайте, а чого не вмієте – того навчайтеся».
---	--

мати страх Божий.	
Важливо бути милосердним, допомагати слабшим, поважати інших.	«Діти мої! Якщо ви не будете лінивими – переможете всі труднощі!».
Володимир Мономах засуджує лінь	«Найперше, задля Бога і душі своєї, страх майте Божий у серці своїм і милостиню чиніть щедро».
Наприкінці твору князь прощається з дітьми і просить їх пам'ятати його настанови	«Убогих не забувайте, але, наскільки є змога, по силі годуйте і подавайте сироті, і за вдовицю вступіться самі».
Князь дає чіткі правила поведінки	«При старих мовчати, премудрих слухати, старшим покорятися, з рівними і меншими – приязнь мати».

Відповідь: 1-В, 2-Г, 3-А, 4-Б, 5-Д

Вправа «Спроба пера»

Напишіть есе на тему «Повчання дітям» Володимира Мономаха - духовний заповіт київського князя нащадкам.

Перевірити свої знання

Тестові завдання. «Повчання дітям» Володимира Мономаха

1. Яку рису характеру найбільше засуджує Володимир Мономах?

А) Лінь; Б) Гордість; В) Жадібність; Г) Боягузтво

2. Кого князь закликає не забувати й підтримувати?

А) Братів-князів; Б) Друзів та сусідів; В) Убогих, сиріт і вдів; Г) Воїнів дружинників

3. Продовж думку Мономаха: «Хворого відвідайте, мертвого проведіть, бо всі ми...»

А) Люди; Б) Смертні; В) Грішні; Г) Слабкі

4. Який приклад із власної родини наводить Мономах, щоб навчати дітей?

А) Як його батько знав п'ять мов Б) Як

його мати допомагала убогим В) Як його
дід захищав Русь від половців Г) Як його
брат не мав гордості

5. Що радить князь робити в дорозі?

А) Довіряти всі справи воєводам і слугам

Б) Відпочивати й спати довго

В) Самому все робити: осідлати коня, приготувати їжу, постелити постіль

Г) Завжди брати багато людей із собою

6. Яке ставлення до праці проповідує Володимир Мономах?

А) Праця – справа простих людей, не князів

Б) Працювати треба щодня, навіть утомленим

В) Праця не має значення, головне – багатство

Г) Справжня праця – тільки воєнна служба

7. Які головні чесноти мають бути в людині за Мономахом?

А) Гордість і багатство

Б) Милосердя й справедливість

В) Хоробрість і хитрість

Г) Мужність, братерство

8. Продовж вислів князя: «Що вмієте добре, того не забувайте, а чого не вмієте...»

А) Навчіться від старших

Б) Не беріться

В) Соромтеся

Г) Залиште іншим

9. Чим Мономах дорікає князям-родичам?

А) За надмірну любов до музики

Б) За гордість і міжусобиці

В) За лінощі та небажання воювати

Г) За недостатню освіту

10. Який образ часу вживає Мономах, щоб нагадати про швидкоплинність життя?

А) «Дні наші мов тіні на воді»

Б) «Життя наче сон весняний»

В) «Старість приходить непомітно»

Г) «Час минає, мов вітер у полі»

11. Яке головне прохання Мономаха до дітей?

А) Продовжувати війну проти половців

Б) Берегти княжий скарб

В) Жити в любові й злагоді, не сваритися

Г) Підтримувати лише сильних

12. Який висновок із «Повчання» залишається актуальним і сьогодні?

А) Не варто навчатись чужих мов

Б) Людина цінна добрими справами, а не багатством

В) Ворогів треба безжально знищувати

Г) Лише князі мають право на справедливість

Урок № 9

Моральні заповіді князя нащадкам, настанови й застереження.

Актуальність афористичних повчань.

Мета. Формувати ключові компетентності
учень/учениця:

висловлює власні міркування щодо моральних заповідей і настанов князя; аналізує зміст і форму афористичних повчань; усвідомлює актуальність моральних цінностей у сучасному житті; аргументує власне ставлення до порушених у тексті проблем; робить висновки про значення моральної спадщини для формування особистості.

Формувати предметні компетентності:

учень/учениця:

відповідає на запитання за змістом художнього та публіцистичного тексту, звертаючи увагу на ключові думки й афоризми; визначає жанрові особливості повчання, його ідейно-тематичне спрямування; аналізує моральні настанови в контексті історичної доби та сучасності; окреслює провідні ідеї тексту для подальшої інтерпретації; веде діалог, поважаючи різні погляди, дотримуючись норм етичного спілкування.

ТЛ: повчання

Теорія літератури

Повчання – це жанр давньої української (давньоруської) літератури, форма **проповіді, промови, послання**, що містить настанови, поради про життя, мораль, релігійні цінності.

Прочитай – осмисли – підкресли

Прочитайте цитати із повчання князя.

Підкресліть в них:

- **однією рисою** – моральну настанову
 - **двома рисками** – застереження
 - **хвилястою лінією** – афористичний вислів
1. «А найголовніше – убогих не забувайте, а скільки можете по змозі годуйте і подайте сироті, і вдовицю оправдуйте самі, а не давайте сильним погубити людину».
 2. «Ні правого, ні винуватого не вбивайте і не веліть убивати його. Якщо навіть заслуговуватиме смерті, і то не погубляйте жодного християнина».
 3. «А понад усе – гордині не майте ні в серці, ні в розумі, але скажемо: “Смертні ми, сьогодні живі, а завтра – в гріб”».
 4. «Старих шануй, як отця, а молодих – як братів».
 5. «Лжі остерігайтеся, і п’янства, і блуду, бо в них гине душа і тіло». 6. «Лінь-бо – мати всьому: що уміє, те забуде, а чого не вміє, того не навчається».

Запишіть, яку життєву ситуацію можна пояснити цими висловами сьогодні?

Вправа «Афоризм у сучасному житті»

Випишіть з тексту 2–3 афористичні повчання.

Заповніть таблицю:

моральну цінність утверджує
Приклад із сучасного життя

Афористичне повчання Яку

«Старих шануй, як отця, а молодих – як братів»	Повага до людини, шанобливе ставлення до старших, людяність	Учень допомагає літній людині в транспорті, уважно ставиться до порад старших
«Лінь-бо – мати всьому: що уміє, те забуде, а чого не вміє, того не навчається»	Працьовитість, саморозвиток, відповідальність за власні вміння	Підліток регулярно навчається, не відкладає завдання, розвиває нові навички
«Лжі остерігайтеся, і п'янства, і блуду, бо в них гине душа і тіло»	Чесність, моральна чистота, відповідальність за власні вчинки	Відмова від шкідливих звичок, дотримання принципів чесної поведінки

Інтерактив «Жива позиція»

Правила гри

Учитель зачитує твердження. Учні обирають позицію та висловлюють відповідь усно, дотримуючись культури мовлення.

«Згоден / згодна» -
піднесена рука

❖❖ «Не згоден / не
згодна» - долоню вперед

(за бажанням – «Частково згоден / згодна» - два пальці вперед)
Запропонуйте 1-2 учням із кожної позиції відповісти, використовуючи запропонований початок:

- Я згоден(на), тому що...
- Я не згоден(на), адже вважаю, що...
- Моя позиція частково така, бо...

Твердження для обговорення

1. Моральні заповіді князя є актуальними для сучасної молоді.
2. Афористичні повчання допомагають людині краще зрозуміти, як діяти в складних життєвих ситуаціях.
3. Моральні настанови минулого втратили своє значення в сучасному суспільстві.
4. Кожна людина має сама формувати свої моральні принципи, не спираючись на досвід попередніх поколінь.

Вправа «Афоризм своїми словами»

Оберіть один афористичний вислів із тексту та перефразуйте його сучасною мовою, а потім запишіть одне речення-пораду для ровесників.

Приклад 1

Афористичний вислів:

«Лінь-бо – мати всьому: що уміє, те забуде, а чого не вміє, того не навчається».

Лінощі
заважають
людині
розвиватися й
призводять до
втрати знань і
навичок.

Не ^нй ^яи ^ия
лі ^ус ^{вч}т ^ся
й ^пра ^{цю}ват ^ин ^{ад}
собо ^ю, ^бо
розв ^иток зале ^{жи}ть ^б
ві ^дтвоїх зус ^иль!

Приклад 2

Афористичний вислів:

«Старих шануй, як отця, а молодих – як братів».

Перефразування сучасною мовою:

Перефразування

сучасною

мовою: До старших слід ставитися з повагою, а до молодших – із доброзичливістю.

Порада ни м: ровес ка :

Порада

ни м: ровес ка :

П ^жй ^юдей
ова ^ал ^{де}й
різ ^но ^{ві}ку, ад ^же
ю ^н.
л ^{дя}ість

п ^{ин}ається ^з
взає ^{мн}ої ^{поваг}и!

Приклад 3**Афористичний вислів:**

«Лжі остерігайтеся, і п'янства, і блуду, бо в них гине душа і тіло».

звички руйнують людину як духовно, так і фізично.

с^п осіб
жи^тття, як^що н^е
хоче^ш зру^йувати себе!

Приклад 4**Афористичний вислів:**

«Смертні ми, сьогодні живі, а завтра – в гріб».

Перефразування сучасною мовою:
Життя швидкоплинне, тому його потрібно прожити гідно.

Порада

ни м:
ровес^{ка} :

Ц^н й^ж н^де^{нь} і^у ко^е де^і

від^п овід^а з^й свої^{ин} вч^ик^и, б^о

ча^с н^е п^овертається!

Приклад 5**Афористичний вислів:**

«Убогих не забувайте».

Перефразування сучасною мовою:

Брехня та шкідливі

Перефразування сучасною мовою:

Потрібно пам'ятати про тих, хто потребує допомоги.

Порада

ни м:
ровес^{ка} :

О^и й^н б^ь і здоров^{ий}

Порада

ни м:
ровес^{ка} :

Б^ь й^{ним} до^{уд} чу^{до}

нших^і до^п м^агай^т им^о, хт^о

о^{пини} я^в склад^н й^и ц^я ії!

Інтерактив «Моральний вибір»

Прочитайте ситуацію.

Ваш друг/подруга вчинив(ла) нечесно, але просить вас мовчати. Яку настанову з повчання князя ви застосували б у цій ситуації?

Сенкан до повчання

Складіть сенкан на тему «Мораль» або «Повчання»

- 1 – іменник
- 2 – два прикметники
- 3 – три дієслова
- 4 – фраза з чотирьох слів
- 5 – слово-узагальнення

Вправа «Мій моральний заповіт»

Напишіть 3 власні моральні настанови для майбутніх поколінь, наслідуючи стиль повчань князя.

Вправа «Діалог поколінь»

Уявіть, що ви маєте можливість звернутися до князя. Запишіть 3 запитання, які б ви йому поставили, та коротко передбачте його відповіді, спираючись на текст повчання.

Урок № 10

«Слово про похід Ігорів». Давньоруська пам'ятка, перлина українського ліро-епосу. Історія створення та проблема авторства. Історико-літературний контекст пам'ятки, містичні мотиви, фольклорні елементи.

Мета. Формувати ключові компетентності учень/учениця:

усвідомлює значення «Слова про похід Ігорів» як пам'ятки давньоруської літератури; висловлює власні міркування щодо ідей патріотизму, єдності та відповідальності; розуміє актуальність порушених у творі проблем; аргументує власне ставлення до подій і героїв.

Формувати предметні компетентності учень/учениця:

відтворює зміст твору, визначає його жанрові особливості; характеризує історико-літературний контекст і проблему авторства; аналізує образи, символіку, містичні та фольклорні елементи; бере участь у діалозі, дотримуючись норм етичного спілкування.

ТЛ: ліро-епічна поема.

Ліро-епічна поема – віршований твір великого обсягу, який має переважно одну сюжетну лінію, невелику кількість персонажів та в якому гармонійно поєднані зображально-виражальні засоби, притаманні ліриці та епосу.

Робота з історичним контекстом

Перегляньте відео та заповніть таблицю

Ознака	Характеристика
Історична подія	Похід князя Ігоря Святославича проти половців
Час створення твору	Кінець XII ст. (ймовірно 1185–1187 рр.)
Історична основа	Реальні події невдалого походу новгород-сіверського князя Ігоря та його полону половцями
Мета створення	Заклик до єдності руських князів, утвердження патріотичних і моральних цінностей, застереження від міжусобних чвар

Актуалізація знань

Прочитайте твердження та визначте, які з них є фактами, а які — припущеннями науковців:

- «Слово про похід Ігорів» було створене наприкінці XII ст. – **Факт** □
- Автор твору був учасником походу. – **Припущення науковців** □
- Авторство належить князю Ігорю. – **Припущення науковців** □
- Твір написано староруською мовою. – **Факт**

Проблемне запитання

Чому ім'я автора «Слова про похід Ігорів» залишається невідомим?

Сформулюйте відповідь (усно або письмово), спираючись на особливості

добу та літературної традиції.

Хмара слів

1. Уважно розгляньте хмару слів. Зверніть увагу на слова, які є найбільшими та розміщені в центрі.

54

2. Поясніть зміст слів. Усно або письмово поясніть, як кожне слово з хмари пов'язане зі змістом твору.
3. Визначте ключові поняття. Оберіть 3–5 слів, які, на вашу думку, є найважливішими, та обґрунтуйте свій вибір.
4. Знайдіть тематичні групи. Розподіліть слова з хмари за такими групами:

- ☐ історичні постаті та народ;
- ☐ похід і битва;
- ☐ природа;
- ☐ духовні цінності та ідеї.

Дебати: чи мав Ігор право на похід?

Клас ділиться на дві групи:

- ✓ **«За»** – князь як хоробрий воїн
- ✓ **«Проти»** – безвідповідальне рішення

Учні аргументують позиції, добираючи цитати з тексту.

QR-квест. Сторінками «Слова»

Учні виконують завдання, зашифровані в QR-кодах:

QR-код 1. Знайдіть афористичний рядок

❖❖ Уривок у QR-кодi:

«Лучче ж би потятим бути, аніж полоненим бути».

❖❖ Завдання для учнів:

1. Випишіть поданий афористичний рядок.
2. Поясніть його зміст власними словами.
3. Як цей рядок характеризує князя Ігоря та воїнів?

QR-код 2. Поясніть символ

❖❖ Уривок у QR-кодi:

«Тоді Ігор глянув на світлеє сонце й побачив, що воно тьмою всіх його воїв прикрило».

❖❖ Завдання для учнів:

1. Який символ використано в уривку?
2. Що він означає в контексті походу Ігоря?
3. Чому автор звертається до образів природи?

QR-код 3. Визначте ідею фрагмента

❖❖ Уривок у QR-кодi:

«О Руськая земле, уже за горою еси!»

❖❖ Завдання для учнів:

1. Визначте основну ідею цього рядка.
2. Які почуття він передає?
3. Як цей рядок пов'язаний з головною ідеєю всього твору?

Метод «Прес»

1. Доведіть, що «Слово про похід Ігорів» є історичним твором.

- Я вважаю, що ...

- Тому що ...
- Наприклад,
- Отже, ...

2. Доведіть, що головна ідея «Слова про похід Ігорів» – заклик до єдності князів Русі.

- Я вважаю ...
- Тому що ...
- Наприклад, ...

Урок № 11

Образи руських князів – Ігоря, Всеволода, Святослава, поетичний образ Ярославни. Образи-символи у творі.

Мета. Формувати ключові компетентності

Учень/учениця:

усвідомлює значення образів руських князів (Ігоря, Всеволода, Святослава) та поетичного образу Ярославни як важливих складових твору; висловлює власні міркування щодо рис характеру героїв, їхньої мужності, відповідальності та патріотизму; розуміє роль образів-символів у передачі ідей «Слова про похід Ігорів»; аргументує власне ставлення до подій і героїв твору.

Формувати предметні компетентності

Учень/учениця:

відтворює зміст твору, визначає жанрові та стилістичні особливості опису героїв; аналізує образи князів і Ярославни, символіку, фольклорні та містичні елементи; бере участь у обговоренні, дотримуючись норм етичного спілкування.

Гра «Навігатор»

Знайдіть в тексті і зачитайте епізоди:

1. Яким постає образ співця Бояна на початку твору?

Відповідний епізод:

*«Боян бо віщий,
якщо кому хотів пісню творити,
то розтікався мислю по древу,
сірим вовком по землі,
сизим орлом під хмарами».*

2. Якими словами князь Ігор обґрунтовує своє рішення йти в похід?

Відповідний епізод:

«Браття і дружино!

*Лучче ж би потятим бути,
аніж полоненим бути».*

3. Як у творі показано хоробрість і війнську міць князя Всеволода?

Відповідний епізод:

«І сказав йому буй-тур Всеволод:

*“Один брат, один світ світлий — ти, Ігорю!
самі скачуть, як ті сірі вовки в полі,
шукаючи собі честі,
а князю — слави”».*

4. Які зловісні знаки природи віщують поразку руського війська?

Відповідний епізод:

«Тоді Ігор глянув на світлеє сонце

й побачив, що воно тьмою всіх його воїв прикрило».

5. Як природа співпереживає трагедії Руської землі?**Відповідний епізод:**

*«Никне трава жалоцями,
а дерево з тугою*

к землі приклонилось».

6. У чому полягає головна думка «золотого слова» Святослава?

Відповідний епізод:

«Ви ж сказали:

*“Мужаймося самі –
минулу славу самі заберемо
і прийдешню самі поділимо!”»*

7. До яких сил природи звертається Ярославна у своєму плачі?

Відповідний епізод:

«О вітре, вітрило!

Чому, господине, так сильно вієш ти?

Чому мечеш ти хиновській стрілки

на моєї лади воїв?»

8. Як у творі передано радість повернення князя Ігоря на Руську землю?

Відповідний епізод:

«Сонце світиться на небесах –

Ігор князь в Руській землі.

Землі раді,

города веселі».

Вправа «Емоційна шкала образів»

Розташуйте героїв на шкалі від імпульсивності до мудрості та поясніть свій вибір, використовуючи цитати з тексту в підручнику.

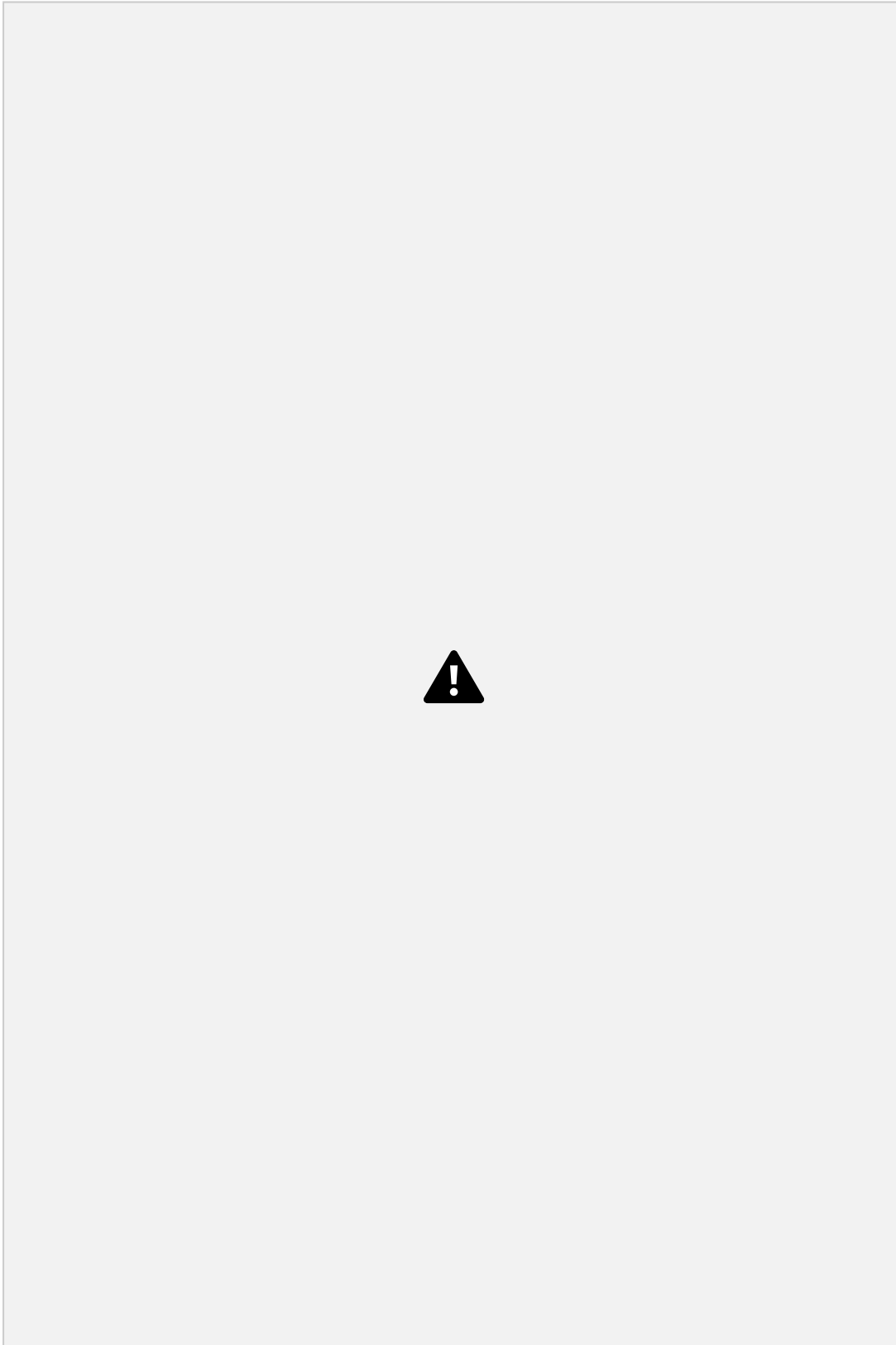
Імпульсивність ←————→ Мудрість

(Ігор — Всеволод — Святослав — Ярославна)

Приклад виконання вправи

Вправа «Соціальні мережі героїв»

Групова робота. Створіть сторінки князя Ігоря, Ярославни або Святослава в Instagram, які можна наповнити короткими «постами» від імені героя, «сторіз» про події походу, коментарі з позиції інших князів та ін.

Приклад сторінки князя Ігоря в Instagram

Профіль Ярославни: підтримка та надія

60

61

Вправа «Голос Ярославни»

Дайте відповідь на запитання

- ☐ Чим образ Ярославни відрізняється від образів князів?

- ☐ Чому автор вводить у воєнний твір плач жінки?
- ☐ Які почуття Ярославни передаються через звертання до природи?

Метод «Прес»

1. «Доведіть, що образи князів – символ мужності і патріотизму»:

- Я вважаю, що ...
- Тому що ...
- Наприклад ...
- Отже ...

2. «Доведіть, що поетичний образ Ярославни символізує долю Русі»: - Я вважаю ...

- Тому що ...
- Наприклад ...
- Отже ...

Творча мінівправа «Сучасний діалог»

Напишіть короткий діалог (5–6 реплік) між Ігорем і Святославом після походу; або між Ярославною і сучасною українкою.

Метод «Мікрофон»

Назвіть свій улюблений образ, поясніть, чому він символізує мужність, патріотизм або долю Русі.

Мета. Формувати ключові компетентності

Учень/учениця:

усвідомлює особливості романтико-поетичного змалювання воєнних баталій у «Слові про похід Ігорів» як засобу розкриття ідей єдності та патріотизму; розуміє актуальність вічних ідей людської волі й мудрості; висловлює власні міркування щодо значення єдності руських князів для долі Руської землі; аргументує власне ставлення до подій твору та авторської позиції.

Формувати предметні компетентності

Учень/учениця:

відтворює зміст твору, визначає його жанрові та стильові особливості; аналізує романтико-поетичні засоби зображення воєнних подій, образи символи та персоніфікацію природи; характеризує особливості композиції, усвідомлює оригінальність і високу художність твору; бере участь в обговоренні, дотримуючись норм етичного спілкування.

Асоціативний куш «Слово про похід Ігорів»

Назвіть та запишіть асоціації до слова «похід», «єдність», «патріотизм», «воля». Які асоціації підтвердилися під час аналізу твору?

Робота в групах «Воєнні баталії очима поета»

Завдання для груп:

- ☐ Знайти поетичні образи битви (сонце, кров, тьма, природа). ☐
- Визначити художні засоби (метафори, символи, персоніфікація). ☐
- Пояснити романтичне звучання воєнних сцен.

Інтерактив «Так – Ні – Поясни»

Прослухайте твердження, висловіть свою думку щодо

нього. Відповідь аргументуйте цитатами з твору.

- ☐ Князь Ігор – ідеальний правитель.
- ☐ Поразка походу – лише трагедія.
- ☐ Єдність князів у творі – реальність.
- ☐ «Слово...» актуальне для сучасної України.

Сенкан «Образ князя Ігоря»

Складіть сенкан до слова Ігор. Обговорення: Який Ігор – герой чи помилковий правитель?

Структура сенкану:

1. Іменник (Ігор)

Два прикметники

Три дієслова

Фраза з 4 слів (ставлення)

Синонім / узагальнення

Мікрофон «Діалог поколінь. Тоді і тепер»

Візьміть участь в дискусійному обговоренні. Розгляньте такі запитання:

- ☐ Чому автор закликає до єдності?
- ☐ Чи повторюються помилки князів сьогодні?
- ☐ У чому проявляється сучасний патріотизм?

Творче завдання «Слово сьогодення»

Завдання (на вибір):

- ☐ написати мінізвернення до сучасних українців у стилі «Слова...»;
- ☐ створити символічний образ України (слово + пояснення);
- ☐ намалювати ілюстрацію до ідеї єдності.

Рефлексія «Незакінчене речення»

- ☐ Сьогодні я зрозумів(ла), що...
- ☐ Мене вразило...
- ☐ Ідея єдності важлива, тому що...

ТЕМА «СУЧАСНИКИ ПРО ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ»

Урок № 13

Ліна Костенко. Поема-балада «Скіфська одісея» (скорочено).

Короткі відомості про письменницю. Зображення мандрівки грека торговця Дніпром-Борисфеном із проєкціями в майбутнє. Україна в контексті світової цивілізації.

Мета. Формувати ключові компетентності

Учень/учениця:

усвідомлює значення поеми-балади Ліни Костенко «Скіфська одісея» як художнього осмислення історичного минулого України в контексті світової цивілізації; розуміє ідею мандрівки як символ пізнання світу й себе; висловлює власні міркування щодо зв'язку минулого, сучасного й майбутнього в поемі; аргументує власне ставлення до образів і порушених у творі проблем.

Формувати предметні компетентності

Учень/учениця:

відтворює зміст поеми-балади, подає короткі відомості про життя і творчість Ліни Костенко; визначає жанрові та стильові особливості твору; аналізує образ мандрівника, символіку дороги, простору й часу, художні деталі та авторські філософські узагальнення; усвідомлює місце України в контексті світової культури; бере участь в обговоренні, дотримуючись норм етичного спілкування.

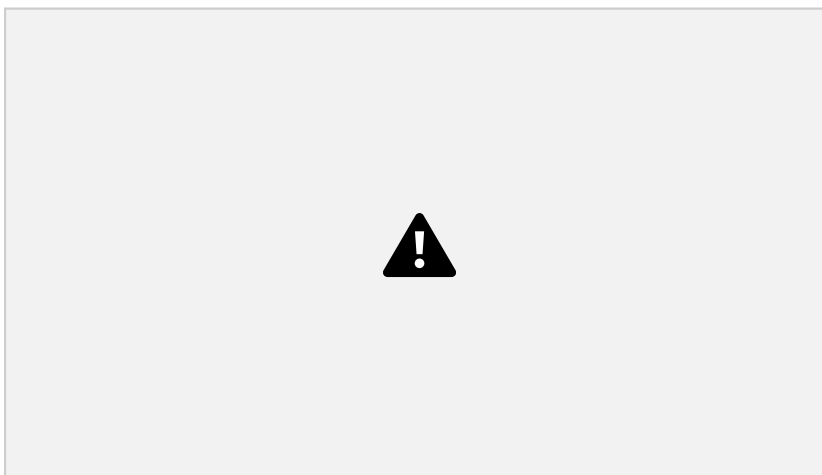
Мозковий штурм

Дайте відповіді на запитання:

- 👁 Чи знаєте ви, хто така Ліна Костенко?
- 👁 Які твори цієї письменниці вам відомі?
- 👁 Що ви знаєте про її життєвий шлях?

Біографічна довідка про письменницю

<https://www.youtube.com/watch?v=TQ9VC8Ck83g>

Скриншот із сайту

youtube.com Відскануй QR-код, щоб переглянути відео

65

Мікродослідження «Паспорт письменниці»

Об'єднайтесь у пари чи групи й
заповніть «паспорт» Ліни Костенко:

- ☐ 3 факти з життя
- ☐ 3 риси світогляду
- ☐ 1 ключова ідея творчості

Письмово дайте відповідь на питання: Як особистість поетеси впливає на тематику поеми?

Гра «Правда/неправда»

Учитель зачитує факти про Ліну Костенко, а учні за допомогою сигнальних карток чи відповідних звуків дають одночасну відповідь. (Факти зачитуються уперемішку)

Правдиві факти:

1. Ліна Костенко – відома українська поетеса-шістдесятниця.
2. Вона народилася у місті Ржищів на Київщині.
3. Ліна Костенко є авторкою історичного роману у віршах «Маруся Чурай».
4. Поетеса зазнавала утисків з боку радянської влади.
5. У творчості Ліни Костенко важливе місце займають теми історії та національної пам'яті.
6. Вона принципово відмовлялася від участі в офіційних радянських заходах.
7. Ліна Костенко є лауреаткою Шевченківської премії.

Неправдиві факти:

1. Ліна Костенко народилася у Львові.
2. Вона писала свої твори виключно російською мовою.
3. Поетеса ніколи не зверталася до історичної тематики.
4. Ліна Костенко була придворною поетесою радянської влади.

5. Вона є авторкою лише одного поетичного твору.
6. Ліна Костенко активно виступала на естраді з поппіснями.
7. Поетеса емігрувала з України назавжди.

66

Вправа «Коло ідей»

*На дошці записано слова: **мандрівка, історія, майбутнє, цивілізація, Україна, пам'ять**. Учні обирають 1-2 слова й пояснюють, як вони можуть бути пов'язані з поемою.*

Зразок відповідей учнів (орієнтир для вчителя)

☐ **«Мандрівка»**

Поема має форму мандрівки – подорожі скіфів у пошуках нових

земель. Водночас це символічна подорож у глибини історії, до витоків нашої культури.

□ «Історія»

У творі Ліна Костенко звертається до давньої історії скіфів, показуючи їх як частину минулого українських земель. Через художнє осмислення історії авторка нагадує, що сучасність виростає з минулого. □

«Майбутнє»

Поема спонукає замислитися над майбутнім цивілізацій і народів. Від того, чи збережемо історичну пам'ять і духовні цінності, залежить наше завтра.

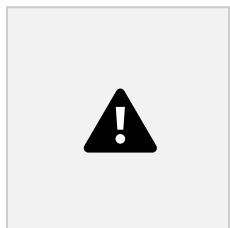
□ «Цивілізація»

У творі показано розвиток цивілізації: шлях від кочових племен до складних культур. Авторка порівнює різні світи й демонструє, як змінюються цінності людей у процесі історичного розвитку. □ «Україна»

Скіфський світ постає як частина історії українських земель. Поема підкреслює тяглість історії України – від давніх часів до сьогодення. □

«Пам'ять»

Пам'ять у поемі – це зв'язок поколінь. Забуття минулого веде до втрати національної ідентичності, тому авторка наголошує на важливості історичної пам'яті.

Асоціативний міст «Одіссея – Скіфська одіссея»

Порівняйте античну «Одіссею» Гомера та

«Скіфську одіссею» Ліни Костенко

Заповніть таблицю:

Спільне	Відмінне
Мотив подорожі	«Одіссея» – повернення героя додому; «Скіфська одіссея» – філософські мандри
Подолання випробувань	У Гомера – міфологічні перешкоди; у Костенко – історичні
Образ героя	Одісей – конкретний персонаж; скіф – узагальнений образ
	вщини Ітака як реальне місце; рідна земля як

Маршрут мандрівки грека-торговця
*Розгляньте карту подорожі Дніпром-Борисфеном.
Відновіть події поеми-балади. Проаналізуйте їх.*

Робота з текстом «Минуле ↔ Майбутнє»

*Знайдіть у творі образи минулого, проєкції в майбутнє,
філософські узагальнення. Поміркуйте, як минуле формує майбутнє нації?*

Приклад виконання завдання

1. Образи минулого у творі

- ☐ Скіфи як давній народ, носії первісної культури й воїнської честі.
- ☐ Давні шляхи, ріка Борисфен (Дніпро) як свідок історії.
- ☐ Зіткнення народів і цивілізацій (греки, кочові племена).
- ☐ Міфологізовані уявлення про світ, сакральне ставлення до землі.

68

2. Проєкції в майбутнє

- ☐ Усвідомлення безперервності історії: народ не зникає, а змінюється.
- ☐ Передача досвіду від покоління до покоління.
- ☐ Майбутнє залежить від того, чи пам'ятає народ своє коріння.

3. Філософські узагальнення

- ☐ Людина і народ – частина великого історичного часу.
- ☐ Забуття історії веде до втрати ідентичності.
- ☐ Дорога (мандри) – символ розвитку, пошуку сенсу буття.

Творче завдання «Лист у часі»

Завдання (на вибір):

- ☐ лист грека-торговця до сучасних українців;
- ☐ монолог Дніпра як свідка історії.

Сенкан «Україна в поемі»

Складіть сенкан до слова *Україна*.

Структура сенкану:

1. Україна
2. (2 прикметники)
3. (3 дієслова)
4. Фраза (4 слова)
5. Узагальнення

Україна

Вільна, нескорена

Живе, бореться, відроджується

Пам'ятає минуле, творить майбутнє

Батьківщина

Гра «Побудуй сюжет»

Складіть короткий переказ сюжету поеми, вказуючи на кожен етап композиції. Завдання можна виконати в письмовій формі або усно.

Запитання для обговорення:

- Як поетеса побудувала розвиток подій?
- Чому так важлива кульмінація для розуміння твору?

Рефлексія «Незакінчене речення»

- ☐ Мене здивувало...
- ☐ Я зрозумів(ла), що Україна...
- ☐ Поема вчить...

Урок № 14

Тема. Проблема історичної пам'яті; міфи та реальність; відкриття нового; швидкоплинність людського життя. Часопростір у художньому творі.

Мета. Формувати ключові компетентності

Учень/учениця:

усвідомлює проблему історичної пам'яті в поемі-баладі Ліни Костенко «Скіфська одіссея»; розрізняє міфи та художню інтерпретацію історичної реальності; розуміє ідею відкриття нового як духовного та культурного процесу; осмислює швидкоплинність людського життя в контексті історичного часу; аргументує власне ставлення до порушених у творі проблем. Формувати предметні компетентності

Учень/учениця:

аналізує особливості часопростору (хронотопу) художнього твору; визначає роль гумору й іронії у розкритті ідейного змісту поеми-балади;

розпізнає поєднання міфологічного та реального в тексті; пояснює авторську позицію, спираючись на приклади з твору; бере участь в обговоренні, дотримуючись норм етичного спілкування.

ТЛ: гумор, іронія (повторення); хронотоп.

Теорія літератури

Гумор – різновид комічного, відображення смішного в життєвих явищах і людських характерах.

Іронія – художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення.

Прихована насмішка, коли про якесь явище чи особу говориться в позитивному плані, а мається на увазі зовсім протилежне. Від гумору іронія відрізняється більш гострим, хоч і замаскованим запереченням висміюваного. Іноді, особливо в ораторській мові, ті слова, які треба розуміти в протилежному (іронічному) значенні, говоряться з насмішкливою інтонацією, а на письмі беруться в лапки.

Хронотоп у літературі — це нерозривна єдність часу і простору, що формує художній світ твору, визначаючи розвиток сюжету, характери персонажів та авторське ставлення, де час і місце дії не просто фон, а активні чинники, що взаємодіють і створюють особливу емоційну та смислову атмосферу.

Проблемне запитання «Пам'ять чи забуття?»

Запитання для обговорення:

- Чому людство потребує історичної пам'яті? □ Що в поемі є «пам'яттю», а що – «забуттям»? □ Що втрачає народ, забуваючи свою історію?

70

Інтерактив «Міф vs Реальність»

Заповніть таблицю, спираючись на текст.

Обговоріть навіщо авторка поєднує міф і реальність?

Міфологічне	Реальне (історичне)
Образи богів	Шлях грека-торговця
Символи	Географія, народи

**«Лінія
часу»
поеми**

*Побудуйте лінію
часу:*

- ☐ минуле
(античність);
- ☐ теперішнє
автора;
- ☐ майбутні
проекції.

*Як у творі
«стискається» час?*

Творче завдання «Я журналіст»

Уявіть, що ви – журналіст із сучасності. Проведіть інтерв'ю (діалог) з головним героєм поеми Ліни Костенко «Скіфська одіссея».

У діалозі:

- ☐ поставте 5–7 запитань, що стосуються:
 - життя героя в античну добу;
 - його мандрів і випробувань;
 - розуміння свободи, честі, пам'яті народу;
- ☐ передайте відповіді героя, зважаючи на його світогляд, характер і дух епохи;
- ☐ проведіть паралелі між минулим і сучасністю;
- ☐ у фіналі інтерв'ю з'ясуйте, яке послання герой адресує майбутнім поколінням.

Аналітична «Хмара слів»

Розгляньте хмару слів, створену за поемою Ліни Костенко «Скіфська одіссея».

Виконайте завдання:

1. Оберіть 3–4 слова, які,
на вашу думку,
найточніше
відображають
проблему історичної
пам'яті. Поясніть
вибір.
2. Знайдіть слова, що
символізують міфи та
слова, які відносяться
до реальності.
3. Визначте слова,
пов'язані з ідеєю
відкриття нового (подорож, пізнання, досвід).
4. Які слова найкраще ілюструють швидкоплинність людського життя?
Поясніть.

Розгадайте ребуси-асоціації

Запропоновані ребуси містять ключові поняття поеми Ліни Костенко «Скіфська одіссея». Розгадуючи їх, ви відтворюєте основні проблеми та ідеї твору: історичну пам'ять, співвідношення міфу й реальності, мотив подорожі та швидкоплинність людського життя.

Після розгадування ребусів учні мають пояснити, як отримане слово пов'язане зі змістом поеми, навести приклади з тексту або власні міркування.

Як розгадуємо ребус (на прикладі першої картинки)

- Мозок символізує мислення, спогади, здатність пам'ятати. □ пісочний годинник уособлює час, його плин і зв'язок між минулим та теперішнім.
- давня посуда, артефакт є символом минулого, історії, культурної спадщини.

Поєднання цих образів підводить до поняття пам'яті, зокрема історичної пам'яті народу, яка зберігає досвід минулих епох і передається наступним поколінням.

Метод «Прес»

Теза:

«Людське життя коротке, але пам'ять — вічна».

Аргументуйте, використовуючи подану схему:

- ☐ Я вважаю,...
- ☐ Тому що...
- ☐ Наприклад,...
- ☐ Отже,...

Творче завдання «Голос часу»

Завдання (на вибір):

- ☐ монолог Часу як персонажа поеми;
- ☐ мініесе «Міф як форма пам'яті»;
- ☐ вірш у прозі «Мить і вічність».

Урок № 15

Тема. Діагностувальна робота за групою результатів «Усна взаємодія» (ГР 1)

Мета. Формувати ключові компетентності

Учень/учениця:

усвідомлює значення усного мовлення як засобу ефективної комунікації; виявляє вміння чітко й логічно висловлювати власну думку; аргументує свою позицію, спираючись на прочитані художні твори та власний досвід; виявляє повагу до співрозмовника, дотримується норм мовленнєвої етики під час спілкування.

Формувати предметні компетентності

Учень/учениця:

бере участь у діалозі та монологічному висловлюванні відповідно до комунікативної ситуації; формулює відповіді на запитання, добирає аргументи; слухає й розуміє висловлювання інших; дотримується норм

літературної мови та культури усного мовлення.

Оцінювання за ГРУПОЮ РЕЗУЛЬТАТІВ 1 – взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях.

Завдання для учнів:

☐ Прочитайте фрагмент поеми:

Ріка Супій, і що там тої річечки?
Ох, недарма на праведній воді
латаття жовте світиться, як свічечки! —
то на чийсь біді, то на чийсь біді...
Ішли віки. Ріка собі міліла.
Довкіл наверстнувався торф'яник.
Стара верба од старості зомліла,
забула, що сказав їй водяник.
Цвіло латаття. Плавали качки.
Звичайна річка, як усі річки.
І корови ішли до водопою,
не знали тайни річечки Супою.
Аж поки човен видобула з дна
якась машина торфодобувна.

☐ Уявіть продовження розмови між двома персонажами (наприклад, мандрівниками чи старцем і молодим героєм), які стоять біля цієї річки.

☐ Складіть усний діалог із щонайменше 12 реплік, у якому: ☐ герої обговорюють символіку ріки Супій;

74

☐ розмірковують про значення минулого й майбутнього; ☐ висловлюють свої погляди на людську долю й пам'ять. ☐ Під час презентації діалогу використовуйте відповідну інтонацію, жести й міміку, щоб передати настрій і думки персонажів.

Порада для учнів

Можна почати діалог так:

— Дивись, як тихо тече Супій... що, на твою думку, ця тиша може означати?

— Мені здається, що вона розповідає про давні часи, про тих, хто йшов цими берегами...

Критерії оцінювання (12 балів):

Критерій	Бали
----------	------

Дотримання жанрової специфіки поеми	3
Літературна норма мовлення та виразна інтонація	3
Використання невербальних засобів	2
Повнота діалогу (не менше 12 реплік)	2
Логічність і зв'язність реплік	2

РОЗДІЛ II
СВІТЛО КРІЗЬ ТЕМРЯВУ
(ЛІТЕРАТУРА ХІХ СТОЛІТТЯ)
ТЕМА «УКРАЇНСЬКИЙ КОЛОРИТ У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ»
Урок № 16

Григорій Квітка-Основ'яненко. Комедія «Сватання на Гончарівці».
Короткі відомості про митця. Показ життя та побуту українського народу у творі

Мета. Формувати ключові компетентності

Учень/учениця:

усвідомлює значення комедії Григорія Квітки-Основ'яненка «Сватання на Гончарівці» як художнього відображення життя й побуту українського народу; розуміє соціальні проблеми, порушені у творі; висловлює власні міркування щодо поведінки та вчинків персонажів; аргументує власне ставлення до подій і героїв, виявляючи повагу до національних традицій і цінностей.

Формувати предметні компетентності

Учень/учениця:

відтворює зміст комедії, подає короткі відомості про життя і творчість Григорія Квітки-Основ'яненка; визначає жанрові особливості соціально побутової комедії; аналізує образи персонажів, комічні ситуації, мовні засоби гумору; бере участь в обговоренні, дотримуючись норм етичного спілкування.

ТЛ: соціально-побутова комедія.

Теорія літератури

Соціально-побутова комедія – це жанр драматичного твору, що висміює негативні суспільні пороки та звичаї певних соціальних верств, зображуючи комічні ситуації з повсякденного життя (побуту), показуючи смішне в людях та їхніх стосунках, наприклад, жадобу, марнославство чи обмеженість.

Вправа «Розклади термін на частини»

Учням пропонується «конструктор» слова:

- соціально → ... (суспільство, стосунки між людьми)
- побутова → ... (щоденне життя, звичаї, родина)
- комедія → ... (смішне, гумор, сатира)

Висновок (разом): Соціально-побутова комедія — це твір, у якому через гумор показано повсякденне життя людей і суспільні проблеми.

76

Рухлива вправа «Живий термін»

Клас ділиться на 3 групи, кожна група отримує своє слово для «пояснення» і показує його, поки інша група не відгадає. 1 група – соціально (показує сценку про суспільні стосунки); 2 група – побутова (інсценізує епізод із родинного життя); 3 група – комедія (додає гумористичний елемент).

Вкінці усі слова-частини «збираються» в один термін.

Біографічна довідка про письменника

<https://www.youtube.com/watch?v=XlkaDVKetTg>

Скриншот із сайту youtube.com

Відскануй Qr-код, щоб переглянути відео

Симуляція «Говорить герой»

Оберіть персонажа твору та створіть:

- коротке відеозвернення / голосове повідомлення від імені героя;
- або пост у соцмережі (Instagram / Telegram), у якому герой ділиться думками про події твору.

«Паспорт митця»

*Створіть «паспорт»
Г. Квітки-Основ'яненка,
використавши
інформацію із
переглянутого відео:*

- ☐ роки життя;
- ☐ роль у розвитку
української
літератури;
- ☐ основні риси
творчості;

- жанри.

Вправа «Жива традиція»

Підготуйте коротке повідомлення- відповідь на запитання:

- Що таке **сватання**?
 - Які українські весільні традиції ви знаєте?
- Чи збереглися вони сьогодні?

Інтерактив «Сцена оживає»

Інсценізуйте короткий діалог:

- сватання Уляни;
- розмова Стецька;
- комічна сцена з батьками.

78

Таблиця «Тоді – тепер»

Заповніть таблицю.

	У творі	У сучасному житті
Сватання		
Вибір пари		
Роль батьків		

Творче завдання «Сватання ХХІ століття»

Створіть комікс за мотивами твору.

Вправа «Літературний TikTok»

Створіть короткий сценарій та зніміть відео (до 30 сек): □ «Про що цей твір?»

□ «Один образ – одна емоція»

□ «Чому це актуально сьогодні?»

Без зйомки – можна у формі текстового сценарію.

79

Урок № 17

Засудження соціальної нерівності й уславлення палкого почуття кохання в комедії «Сватання на Гончарівці»

Мета. Формувати ключові компетентності:

учень / учениця:

самостійно читає текст комедії, коментує твір та вчинки дійових осіб; характеризує образи у творі; визначає основні засоби змалювання образів.

Формувати предметні компетентності:

учень / учениця

визначає проблеми, порушені у творі, розуміє їх актуальність для сучасного життя; висловлює судження про сенс людського життя; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту.

Гра «Упізнай героя»

- «Так кажу тобі, що багатий! Скільки пар волів чи усякої худоби! У нього будеш у золоті ходити; а помре старий, так усьому добру будеш господиня». (Одарка про Стецька)
- «Літом на мойці – слава тобі, Господи, – скільки заробляю? А зимою пряду; та й зібрала чимало: повнісінька скриня на колесах». (Уляна) □ «Правда, він парубок добрий, коваль мудрий, усячину зробить, не п'є, з бурлаками не гуля; усе правда. Так що ж? Кріпак!» (Одарка про Олексія)
- «Що мені у його багатстві? Казала ж наша паламарка: через золото, каже, слюзи ллються. Наварю і борщу, і усякої страви, та як воно буде розведено моїми слізонами, чи піде ж у душу?» (Уляна)
- «Та так, біда сталася: не зумів пальців перелічити. Та й до біса ж їх на руках: Станеш їх лічити, та так один одного і випереджа. Ось бач! На якого гаспида так багацько пальців?» (Стецько)
- «Ви таки світу навидались; знаєте і французьке слово, і турецьке; зробить так, щоб Уляну за мене віддали і щоб не дали мені з журби пропасти, та щоб не загубили і її!» (Олексій до Скорика)
- «Зранку до вечора я б тільки робив би, що обідав би!» (Стецько) □ «Усе то гроші, усе то гроші! Таки куди не подивись, усе вони на світі орудують! З грішми, що не задумай, так усе і уродиться! Та чого тут далеко ходити? З грішми от і Стецько шанується, мов чоловік; а він, по правді сказавши... що він? – Стецько!» (Олексій).

Хто швидше?

Відновіть сюжетний ланцюжок

1. Кандзюба пропонує посватати їхню доньку Уляну за свого сина Стецька.
2. Одарка Шкурат свариться зі своїм чоловіком Прокопом, бо той п'є.